

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 4 ● ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1977 ● ΤΕΒΕΤ 5738 (ΧΑΝΟΥΚΑ)

«Ενθυμήθητι τὰς ἀρχαίας ἡμέρας, Συλλογίσθητι τὰ ἔτη πολλῶν γενεῶν». (Δευτερον. 32 : 7)

זכר ימות עולם

בינו שנות דר-ודר

Ίσραηλιῖτες καί Ίσραηλινοί

Εἶναι μερικά πράγματα πού ἐπειδὴ εἶναι αὐτονόητα καί θεωροῦνται φυσιολογικά κανεῖς δέν σκέφτεται νά τά προβάλῃ καί πολύ περισσότερο νά τά παρουσιάσῃ.

Ένα τέτοιο θέμα εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξύ **Ίσραηλίτου** καί **Ίσραηλινοῦ**. Μά, θά ἀπορήσῃ κανεῖς, εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν ἄτομα πού δέν γνωρίζουν τή διαφορὰ; Κί' ὅμως ὑπάρχουν!

Πρόσφατα, μέ εὐκαιρία τῶν ἐνεργειῶν μερικῶν ὀργάνων τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων (γιά τίς ὁποῖες δημοσιεύεται σχετική ἐπιστολή τοῦ κ. Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων σ' ἄλλη στήλη), εἶδαμε ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη Ἕλληνες, πού βρίσκονται μάλιστα καί σέ ψηλά κλιμάκια τῆς διοικητικῆς ἱεραρχίας, πού δέν ἔχουν καταλάβει τή διαφορὰ.

Ἄς τήν προσδιορίσουμε, λοιπόν:

♦ Ἕλλην **Ίσραηλίτης**, εἶναι ὁ Ἕλλην πολίτης, Ἑβραῖος τό θρήσκευμα. **Ίσραηλινός** εἶναι ὁ ὑπήκοος τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραήλ, ἀνεξάρτητα κί' αὐτός ἀπό τό θρήσκευμά του. (Χαρακτηριστικό παράδειγμα εἶναι ὁ Ἕλλην Ὁρθόδοξος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων πού εἶναι Ἰσραηλινός ὑπήκοος, Χριστιανός Ὁρθόδοξος ὅμως στό θρήσκευμα). Οἱ Ἰσραηλιῖτες ἔχουν τίς ὑποχρεώσεις καί τά δικαιώματα ὅλων τῶν ἄλλων πολιτῶν. Οὔτε λιγώτερα, οὔτε περισσότερα.

♦ Ἄν ἐξετάσουμε τήν κατάστασι στόν τόπο μας, στήν Ἑλλάδα, τό θέμα τῆς συμμετοχῆς μας, τῶν Ἑβραίων, στήν ἐθνική ζωή εἶναι τόσο ἀπόλυτο ὥστε δέν παρουσιάζει κανένα πρόβλημα: οἱ Ἑβραῖοι συμμετέχουν ὁλόψυχα ὅπου τοὺς ἐντάσσουν, προσφέρουν τίς ὑπηρεσίες τους ὅπου τοὺς τό ζητοῦν.

♦ Ὅπως χαρακτηριστικά ἔγραφε ὁ ἀοίδιμος Ἀρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός, στό ἱστορικό ἔγγραφό του πρὸς τόν πρωθυπουργό τῆς Κατοχῆς Κ. Λογοθετόπουλο, στίς 23 Μαρτίου 1943:

«Οἱ Ἕλληνες Ἰσραηλιῖται μετέσχον τῶν κοινῶν θυσιῶν ὑπέρ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος καί εὐρέθησαν εἰς τήν πρώτην γραμμήν τῶν ἀγώνων, τοὺς ὁποίους διεξήγαγε τό Ἑλληνικόν Ἔθνος ἀμυνόμενον τῶν ἀπαργάπτων ἱστορικῶν δικαίων του».

Αὐτή τή διαπίστωσι, αὐτή τήν ἀναγνώρισι καί ὑποθήκη γιά τίς μελλοντικές γενεές τοῦ ἀειμνήστου Προκαθημένου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας, πού σκοπό εἶχε νά ξεκαθαρίσῃ ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες πολῖτες εἶναι ἴσοι καί ἰσότιμοι, ἀνεξάρτητα ἀπό τό θρήσκευμα πού ἀκολουθοῦν, πρέπει νά τήν ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Καί κυρίως νά τήν κατανοήσουν οἱ ἀρμόδιοι γιά νά μήν ἐπαναληφθῇ ἡ σύγχισις πού δημιούργησε τά ὅσα ἀναφέρονται στήν εἰδησεογραφία ἄλλων σελίδων.

♦ Τό Κ.Ι.Σ. θά ἐξακολουθήσῃ νά ἀσχολεῖται μέ τό θέμα αὐτό γιατί πιστεύει ὅτι μέ τό σεβασμό τῆς θρησκείας, τῶν ἰδεῶν καί τοῦ πιστεύω τοῦ κάθε πολίτου κτίζονται καί μεγαλοφυοῦν τά Ἔθνη.

Τήν παραμονή τό βράδι τῆς 25ης τοῦ Κισλέβ (4.12) ανάψαμε στά σπίτια μας τό κερί τῆς Χανουκίας καί γιά ὀκτώ ἡμέρες, τό συνεχῶς αὐξανόμενο φῶς τῆς μᾶς φέρνει στή μνήμη μιά παλιά, ἀρχαία ἱστορία πού ἔλαβε χώρα ἐδῶ καί 2.142 χρόνια.

♦ Ἐχει αὐτή ἡ ἱστορία καμμιά σημασία γιά τή σύγχρονη ἐποχή πού ζοῦμε; Ξεχνιοῦνται οἱ Ἑβραῖοι πεθαμένοι; Τό Ἑβραϊκό παρελθόν πεθαίνει;

“Ὅχι! Οἱ Ἑβραῖοι πεθαμένοι ποτέ δέν ξεχνιοῦνται. Ἐκεῖνος πού πέθανε ὑπέρ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, ἢ μᾶλλον, ἐκεῖνος πού **ἐζησε** γιά τά ἰδανικά τῆς Τορά — ποτέ δέν πεθαίνει! Εἰς αἰῶνια εὐγνωμοσύνη ἕνα ὁλόκληρο ἔθνος, πού ξέρει νά τιμᾷ τούς ἥρωές του, σέβεται καί τιμᾷ τή μνήμη τους. Ἡ ἑβραϊκή ἱστορία ἀποκαλύπτεται σ’ ὅλο τῆς τό μεγαλεῖο μπροστά σέ κάθε νέα γενιά, μέ τά πάντοτε σύγχρονα καί ἀφθαρτα, ἀπό τόν χρόνο, διδάγματά της.

Τό ἱστορικό τοῦ Χανουκά, αὐτό καθαυτό, ὅλοι μας τό γνωρίζουμε. Κάτι ἔχουμε διαβάσει, κάτι ἔχουμε ἀκούσει ἢ μάθει. Μέ δυό λόγια, γιά νά τό ξαναφέρουμε στή μνήμη μας, μᾶς μιλά γιά τήν ἀπόπειρα τοῦ Σύρου βασιλιά Ἀντίοχου Β’ νά προσηλυτίσει, βίαια, τούς Ἑβραίους στήν εἰδωλολατρική θρησκεία τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μιά χούφτα γενναίων Ἑβραίων, μέ πρωτοστάτες τούς θρυλικούς Μακκαβαίους, κατόρθωσαν τελικά νά συντρίψουν τίς ὑπεράριθμες στρατιές τοῦ Ἀντίοχου, νά ἐξαγνίσουν τόν βεβηλωμένο Ναό (Μπέτ-Ἀμικδᾶς) καί νά ἐπαναφέρουν τή λατρεία τῆς Τορά.

♦ Αὐτά πολύ συνοπτικά, εἶναι τά γεγονότα τῆς ἱστορίας τοῦ Χανουκά. Ποιά, ὅμως, ἦταν τά αἷτια; Ποιές ἦταν οἱ αἰτίες πού προκάλεσαν καί ἔκαναν δυνατή τήν ἐφαρμογή τῶν ἀντι-Ἰουδαϊκῶν μέτρων τοῦ μεγαλομανῆ καί μισαλλόδοξου Ἀντίοχου τοῦ Ἐπιφανῆ;

Ἡ νομική ἐπιστήμη πίσω ἀπό κάθε ἐγκληματική πράξη, ἐξετάζει προσεκτικά καί τό ἐνδεχόμενο τῆς ἠθικῆς αὐτουργίας. Δηλαδή, τίς ἄλλες αἰτίες πού ἐνδε-

χομενως νά ἀνάγκασαν ἢ νά ὤθησαν τόν φυσικό αὐτουργό στή διάπραξη τοῦ συγκεκριμένου ἐγκλήματος. Μέ τήν ἴδια λογική θά ἐπιθυμούσαμε νά παρουσιάσουμε, στό μέτρο τῶν δυνατοτήτων μας, τίς βαθύτερες ἐκεῖνες αἰτίες πού βοήθησαν καί ἐπέτρεψαν στόν Ἀντίοχο τή λήψη τῶν τρομακτικῶν ἐκείνων μέτρων κατά τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καί τοῦ ἑβραϊκοῦ πολιτισμοῦ. Σ’ αὐτή τήν προσπάθεια θά βασισθοῦμε στίς πολύ ἀποκαλυπτικές παρατηρήσεις τοῦ σοφοῦ καί λόγιου Ραββίνου Samson Raphael Hirsch (1808-1888). Βοηθήματα σ’ αὐτή τήν προσπάθεια εἶναι οἱ γραπτές μαρτυρίες τοῦ ἀρχαίου ἱστορικοῦ Ἰώσηπου καί τά βιβλία Α’ καί Β’ Μακκαβαίων, ὅπου περιγράφονται οἱ συνθήκες πού ἐπικρατοῦσαν στό Ἰσραήλ τό 200 π.χ.

♦ Στήν Ἀρχαιολογία τοῦ Ἰώσηπου διαβάζουμε: «Ἀλλ’ ὁ Γεοσοῦα προτίμησε νά ὀνομάζεται Ἰάσων, ὅπως κι ὁ νεώτερος ἀδελφός του Χόνια (πού τόν διαδέχθηκε στό ἀρχιερατεῖο) προτίμησε νά ὀνομάζεται Μενέλαος. Ὁ Μενέλαος μαζί μέ τούς γιούς τοῦ Τόβια, παρουσιάσθηκαν στόν Βασιλιά Ἀντίοχο καί προσφέρθηκαν νά ἀπαρνηθοῦν ἀμέσως τούς Ἰουδαϊκοὺς νόμους καί τά Ἰουδαϊκά ἔθιμα καί νά ζήσουν σύμφωνα μέ τά ἔθιμα τῶν Σύρων καί τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Σέ ἀντάλλαγμα ζήτησαν τήν ὑποστήριξη τοῦ Ἀντίοχου γιά τήν ἐδραίωσή του στό ἱερατεῖο. Ἔτσι, ἐγκαταλείποντας τά ἔθιμα τῶν προγόνων τους, υἱοθέτησαν τίς συνήθειες τοῦ ξένου κατακτητῆ καί τοῦ ξένου πολιτισμοῦ».

➤ Μήπως αὐτή εἶναι μιά ἀρχαία ἱστορία; Μήπως ἡ ἱστορία αὐτή δέν ἔχει ἐπαναληφθεῖ καί σέ μεταγενέστερες ἐποχές;

♦ Στό βιβλίο Μακκαβαίων Α’ πάλι διαβάζουμε: «Τόν καιρό ἐκεῖνο οἱ ἐπαναστατοῦντες κατά τοῦ Νόμου προσπάθησαν νά πείσουν τό λαό, λέγοντας: Ἄς κάνουμε συνθήκη μέ τό γύρω κόσμο. Διότι, ὁ διαχωρισμός μας ἀπό τόν ὑπόλοιπο κόσμο εἶναι ἡ αἰτία καί ἡ πηγή ὅλων τῶν κακουχιῶν πού μᾶς πλήττουν. Αὐτά τά λόγια εἶχαν ἀπήχηση... Ἐχτισαν στήν Ἱερουσαλήμ ἕνα γυμναστήριο, κατά τά πρότυπα τῶν ἀρχαίων, ἀφησαν ἀπερίτμητη τήν ἀκροβιστία τους, ὥστε καί γυμνοί νά μή διαφέρουν ἀπό τά σύγχρονα ἰνδάλματά τους. Ἀπομακρυσμένοι ἀπό τήν ἱερὰ παράδοση, συνενώθηκαν μέ τούς ἄλλους λαούς καί υἱοθέτησαν τίς συνήθειές τους».

➤ Μήπως αὐτή ἡ ἱστορία εἶναι ἀρχαία; Μήπως δέν ὑπάρχουν παρόμοια παραδείγματα καί ἐπεισόδια στή μεταγενέστερη καί τή σύγχρονη ἱστορία μας;

♦ Στό βιβλίο Μακκαβαίων Β’ ἀναφέρεται: «Ὁ Ἰάσων, ἀδελφός τοῦ Χόνια, πῆγε στόν Βασιλιά καί τοῦ ὑποσχέθηκε 360 χρυσά τάλαντα, πέρα ἀπό τά καθιερωμένα 80. Τοῦ ὑποσχέθηκε ἐπίσης κι ἄλλα 150 τάλαντα γιά νά τοῦ παράσχει τήν ἐξουσιοδότηση καί τή βοήθεια γιά τήν ἀνοικοδόμηση ἑνός γυμναστηρίου καί τήν ἀπόδοση στοὺς κατοίκους τῆς Ἱερουσαλήμ τῆς ὑ-

πηκοότητος τῆς Ἀντιόχειας. Ὁ Ἰάσων πῆρε τὴν ἐξουσιοδότηση καὶ ἀνέλαβε μιά ἐκστρατεία νά πείσει τοὺς Ἑβραίους νά υἱοθετήσουν τίς ξένες συνήθειες, καταργώντας τὰ Ἰουδαϊκά ἔθιμα. Προέτρεπε τοὺς νέους νά ἐπιδίδονται στίς παλαιστρες παρὰ στή μελέτη τῆς Τορά καί στήν ἀπασχόληση τῶν θρησκευτικῶν ἐπιταγῶν. Τό «ἐλληνιστικό» κίνημα, δηλαδή τό κίνημα ὑπέρ τῆς υἱοθετήσεως τῶν ξένων συνθημάτων, ἐξαπλώθηκε τόσο πολύ, ὥστε κι αὐτοὶ οἱ Κοανίμ νά μὴ ἀσχολοῦνται πλέον μέ τή λειτουργία τοῦ Ναοῦ. Περιφρονοῦσαν τὴν προγονική ἀξιοπρέπεια καί ἡ ἐπίδοση στὰ ξένα ἦθη καί ἔθιμα ἦταν γι' αὐτοὺς ἡ μεγαλύτερη κατὰκτηση». Καί ἡ ἀφήγηση καταλήγει: «Ἀλλά ἀκριβῶς ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὑπέρ τοῦ ὁποίου ἐγκατέλειψαν τό παρελθόν τους καί τίς παραδόσεις τους, ὁ λαὸς ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου τὸν τρόπο ζωῆς μέ τόσο ἐνθουσιασμό προσπάθησαν νά μιμηθοῦν καί μεταξύ τοῦ ὁποίου ἐπιχείρησαν νά ἀφομοιωθοῦν, ἦταν ἐκεῖνος πού ἐγίνε ὁ ἐκδικητής κι ὁ τιμωρὸς τοῦ παραστρατήματός τους. Διότι, ἡ παραβίαση τῶν θείων νόμων, ὅπως μᾶς ἀποκαλύπτει ἡ ἐξέλιξη τῆς ἱστορίας, δέν εἶναι κάτι τό ἀσήμαντο».

Μήπως αὐτὴ εἶναι μιά ἀρχαία ἱστορία;

Ἐάν ἡ κατάπτωση τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος μᾶς γεμίζει μέ αἰσθήματα λύπης καί πίκρας, ἐάν πράγματι μᾶς ἀνησυχεῖ τό μέλλον, ἄς ἀναλογισθοῦμε αὐτὴ τὴν ἱστορία. Ἄς δοῦμε πῶς πρὶν 2.000 χρόνια ἀρχιερεῖς, ἄνδρες ἐπιφορτισμένοι μέ τὴ διαφύλαξη ὅ,τι ἱερότερου καί πολυτιμότερου μπορεῖ νά ὑπάρξει στὸν Ἰουδαϊσμό, ὑπῆρξαν, οἱ ἴδιοι, οἱ πρῶτοι πού πρόδωσαν τὸ Θεό καί τὴ Τόρα γιὰ νά κερδίσουν τὴν εὖνοια τοῦ Βασιλιά. Διέφθειραν τὸ Ἑβραϊκὸ ἔθνος, περιφρόνησαν τίς ἐντολές καί τὴν ἠθική τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, υἱοθετώντας μη-Ἑβραϊκὲς συνήθειες καί μη-Ἑβραϊκὸ πολιτισμό. Ἄς δοῦμε πῶς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὸν Ἀντίοχο γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν δικῶν του σκοπῶν καί στόχων. Ἄς παρατηρήσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐποχὴ τῆς προδοσίας καί τῆς ἐπανάστασης δέν ἐπεκράτησε καί, ὅτι τὴν διαδέχθηκαν αἰῶνες καί χιλιετηρίδες γεμάτες πίστη καί ἀφοσίωση πρὸς τὸ Θεό καί τὸν Ἰουδαϊσμό.

Θά πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση, πού μᾶς τὴ μαρτυροῦν ἀξιόπιστοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, δέν προκλήθηκε «ἀπὸ ἔξω». Ἡ ἐπανάσταση τῶν Ἑβραίων ἱερέων ἦταν ἐθελοντική καί **προπορεύθηκε** τῶν ἄγριων ἀντι-Ἰουδαϊκῶν μέτρων τῶν Σύρων κατακτητῶν. Ὁ Ἀντίοχος, οὔτε κατὰ φαντασία, δέν θά ἐπιχειροῦσε τὸν βίαιο προσηλυτισμὸ τῶν Ἑβραίων στὸν ἀρχαῖο εἰδωλολατρικὸ πολιτισμὸ ἂν οἱ Ἑβραῖοι, καί προπάντων οἱ ἱερεῖς καί οἱ ἡγέτες τους, δέν τοῦ ἀποκάλυπταν ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός δέν κατεῖχε πλέον τὴν πρώτη θέση στήν καρδιά τους καί, ὅτι ἦσαν διατεθειμένοι νά τοποθετήσουν τό ὁμοίωμα τοῦ Διὰ μέσα στὸν Ναὸ τοῦ Αἰώνιου Θεοῦ. Ὁ Ἀντίοχος δέν θά ἐπιχειροῦσε τὴ βίαιη ἐγκαθίδρυση τοῦ εἰδωλολατρικοῦ πολυθεϊσμοῦ του, ἂν οἱ ἴδιοι οἱ Ἑβραῖοι δέν τοῦ ἀποκάλυπταν ὅτι εὐκολὰ θά δελεάζονταν καί θά ἐγκατέλειπαν τὴ θρησκεία τους.

Η.Σ.

Τά ἐγκαίνια τοῦ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου

Τὴν Κυριακὴ 6 Νοεμβρίου ἐγίναν τὰ ἐγκαίνια τῆς λειτουργίας τοῦ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, στήν ὁδὸ Μελιδώνη 5. Παρέστησαν ἐκπρόσωποι τῶν Ἑβραϊκῶν Ὄργανισμῶν καί Ἑβραϊκῶν Ὄργανώσεων τῆς Ἀθήνας. Τὴν τελετὴ ἐτίμησαν μέ τὴν παρουσία τους ὁ τότε Ὑπουργὸς Βιομηχανίας καί Ἐνεργείας κ. Κονοφάγος, ὁ Πρεσβευτὴς τοῦ Ἰσραὴλ κ. Νισσὴμ Γιαῖς καί ἄλλοι ἐπίσημοι.

Μετά τὴν πατροπαράδοτη θρησκευτικὴ δέηση, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν κ. Ἰωχανᾶ Βιτάλ, ἐξεφώνησε τὸν λόγο πού δημοσιεύεται παρακάτω.

✳ Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΚΙΣ κ. Δανιὴλ Ἀλχανάτης, μέ λίγες λέξεις συνεχάρη τὴν Κοινότητα Ἀθηνῶν, εἰπών: «Τὸ Κεντρικὸ Ἰσραηλιτικὸ Συμβούλιο μέ μεγάλη χαρὰ παρευρίσκεται στὰ σημερινὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου. Εἶναι ὑποχρέωση καί καθήκον του νά συγχαρεῖ καί νά τιμήσει τὴν Διοίκηση τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν πού ἔκανε πραγματικότητα τόσες καί τόσες προσπάθειες πού ἐγίναν παληὰ καί πού δέν εἶχαν φέρεи τό σημερινὸ ἀποτέλεσμα. Τὰ σημερινὰ ἐγκαίνια τοῦ Μουσείου μοιάζουν μέ τὴν θεμελίωση τοῦ Σχολείου καί τόσων ἄλλων ἔργων πού θά μείνουν στήν ἱστορία τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εὐχόμεθα νά συνεχιστεῖ ἡ προσπάθεια τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν γιὰ τὸν συνεχῆ ἐμπλουτισμὸ τοῦ Μουσείου. Τό Κ.Ι.Σ. θά συμπαρασταθεῖ μέ κάθε μέσον στήν ἐπιτυχία καί τὴ διατήρηση τοῦ ἔργου τούτου».

Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Ν. Βιτάλ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ι.Κ. Ἀθηνῶν κ. Ν. Βιτάλ στήν ὁμιλία του εἶπε τὰ ἑξῆς:

ΠΑΣ Ο ΕΧΩΝ ΝΑ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙ ΕΡΓΑ ΜΑΛΛΟΝ Ἡ ΣΟΦΙΑΝ ΕΧΕΙ ΣΟΦΙΑΝ ΔΙΑΡΚΗ, ΑΛΛΑ ΠΑΣ Ο ΕΧΩΝ ΝΑ ΕΠΙΔΕΙΞΕΙ ΣΟΦΙΑΝ ΜΑΛΛΟΝ Ἡ ΕΡΓΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΣΟΦΙΑΝ ΔΙΑΡΚΗ.

ΠΙΡΚΕ ΑΒΟΤ
(ΓΝΩΜΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ - ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ-ΠΑΡ.12)

«Ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί,

Μέ μεγάλη ἱκανοποίηση καί μέ πολλή συγκίνηση σᾶς παρουσιάζω σήμερα τό ἀποτέλεσμα μακρῶν προσπαθειῶν, γιὰ τὴν ἵδρυση, ὀργάνωση καί λειτουργία τοῦ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ στήν πόλη τῶν

Ἀθηνῶν, τό πρῶτο καί μοναδικό στήν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότητα τῶν Ἀθηνῶν πού πῆρε τήν σκυτάλη τῆς ιδέας γιά τήν δημιουργία αὐτοῦ τοῦ Ἔργου ἀπό τό Μπενέ-Μπερίτ αἰσθάνεται τήν ιδιαίτερη ἱκανοποίηση ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἦλθε νά στέψη τοὺς κόπους καί τίς προσπάθειές της. Διότι πράγματι ἡ ἱδρυση τοῦ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου ἀποτελεῖ ἤδη μία ἐπιτυχία, ἕναν ἀκόμη κρίκο πού ἦλθε νά προστεθεῖ στήν χρυσή ἀλυσίδα τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς Κοινότητος, μία ἀλυσίδα πού μακραίνει μέ τήν πορεία τοῦ χρόνου.

Ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότητα τῶν Ἀθηνῶν, δέν ἐπαναπαύεται, δέν αἰσθάνεται καθόλου ὅτι ἔχει ἐπιτελέσει τόν προορισμό της. Σάν ἕνας ζωντανός ὁργανισμός μελετάει τά ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν της, θέτει συνεχῶς στόν ἑαυτό της νέους προβληματισμούς καί χαράσσει τόν δρόμο πού πρέπει νά ἀκολουθήσει. Πολλαπλασιάζοντας τοὺς στόχους της καί χρησιμοποιώντας γιά τοὺς σκοπούς της σύγχρονες μεθόδους δράσεως, ἔχει σημειώσει πραγματικά μία ἀλματώδη ἀνάπτυξη, ὑπογραμμίζοντας ἔτσι τήν χρησιμότητα καί τήν ἀναγκαιότητα τῆς ὑπάρξεώς της.

Ἐχει νά ἐπιδείξει ἤδη σειρά ἀξιόλογων ἐπιτευγμάτων ὅπως τό Ἑβραϊκό Σχολεῖο μας, τό ἰδιόκτητο Κοινοτικό Κέντρο καί τήν ἀνακαίνιση τῆς Συναγωγῆς. Ἀλλά ἔργα, ἐπίσης ἀξιόλογα, ἡ διαμόρφωση, ὁ καλλωπισμός τοῦ Νεκροταφείου, ἡ διαμόρφωση τοῦ νέου ἰδιόκτητου Κοινοτικοῦ Κέντρου στήν καρδιά τῶν Ἀθηνῶν, βρίσκονται στόν δρόμο τους καί πολύ κοντά στήν πραγματοποίησή τους. Ὅλα ἔργα χρήσιμα καί ἀξιόλογα, πού προορίζονται νά ὑπηρετήσουν γενέες ὁλόκληρες ὁμοθρήσκων.

Ὅμως κανένα ἀπό αὐτά τά ἔργα δέν ἔχει τήν ιδιαίτερη καί βαθειά σημασία καί τήν μεγάλη ἀξία, ὅπως τό ἔργο τοῦ Ἑβραϊκοῦ Μουσείου. Γιατί τό Μουσεῖο μας προορίζεται νά συνδέσῃ τό παρελθόν μέ τό μέλλον, νά βροῦν οἱ νέοι μας τά διδάγματα ἐκεῖνα, πού θά τοὺς δώσουν τήν δυνατότητα νά γίνουν αὐτοὶ καλλίτεροι τῶν προγόνων τους, νά ἀναζωογονήσουν αὐτό τό πνεῦμα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, πού ὑπῆρξαν ἐποχές πού ἦταν ἕνας φωτεινός φάρος δυνάμεως καί μεγαλείου.

Μέ τό Μουσεῖο μας προσδοκᾶμε κάτι περισσότερο ἀκόμη, νά τονίσουμε τήν Ἑβραϊκή παρουσία στόν τόπο αὐτό, τήν Ἑλληνική γῆ, ὅπου πολλοί πρόγονοί μας ἔζησαν χωρίς σχεδόν διακοπή ἐπὶ δύο καί πλέον χιλιετίδες.

Πρός ὅλους ὅσοι ἐκοπίασαν, ἐργάστηκαν καί ἐβοήθησαν γιά τήν πραγματοποίηση τοῦ ἀξιόλογου αὐτοῦ ἔργου, ἡ Κοινότητα τῶν Ἀθηνῶν ἐκφράζει τήν εὐγνωμοσύνη της. Τοὺς ἀξίζει κάθε ἐπαινος διότι ἐργάστηκαν ἀφιλοκερδῶς. Ὅμως, οἱ περισσότερες εὐχαριστίες ἀνήκουν καί τίς ἀπευθύνουμε πρὸς τοὺς ἀδελφούς Ὀργανισμούς μας. Πρὸς τόν Ο.Π.Α.Ι.Ε., πού ἔθεσε στήν διάθεσή μας τά τιμαλφῇ ἀντικείμενα πού εἶχε στήν κατοχή του καί πού ἀποτελοῦν τά κυριώτερα ἐκθέματα τοῦ Μουσείου. Πρὸς τό ΚΙΣ, γιά τήν συμπαράστασή του καί τό ποικίλο χρήσιμο ὑλικό πού ἔθεσε στήν διάθεσή μας. Πρὸς ὅλες τίς Κοινότητες τέλος πού πρόθυμα μᾶς ἐδήλωσαν ὅτι θά βοηθήσουν

Ἀπό τό Ἑβραϊκό Μουσεῖο.

μέ ὅλα τά εἰς τήν διάθεσή τους μέσα γιά τόν ἐμπλουτισμό τῶν ἐκθεμάτων τοῦ Μουσείου μας.

Ἀλλά, ἡ προσπάθειά μας αὐτή δέν θά βρεῖ τήν τελείωσή της ἂν ὅλοι οἱ ὁμοθρήσκοί μας καί ἐδῶ καί στήν ξένη δέν θελήσουν νά δείξουν τό ἐνδιαφέρον καί τήν ἀγάπη τους πρὸς τό Ἰδρυμά μας αὐτό. Ὑπάρχουν στά σπίτια μας ἢ στήν γειτονιά μας ἄπειροι θησαυροὶ πού διαιωνίζουν τήν Ἑβραϊκή παρουσία στήν Ἑλλάδα. Τοὺς καλοῦμε ὅλους νά ἔλθουν ἀρωγοί στό ἔργο μας, νά κάνουν τήν καλή τους πράξη, ὅπως πολλοὶ ἤδη μέ τήν ἐξαγγελία τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μουσείου ἔσπευσαν νά μᾶς ἀποστείλουν τά λίγα γι' αὐτοὺς ἐνθυμήματα, πού ὅλα μαζί θά μᾶς δώσουν τήν μεγάλη ἐπιτυχία στό σκοπό μας.

Ἀπό τήν θέση αὐτή ὀφείλω νά εὐχαριστήσω θερμὰ τό Μπενέ-Μπερίτ, πού μαζί μέ τήν ιδέα τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μουσείου μᾶς ἐκληροδότησε καί ὅλη σχεδόν τήν ὑπάρχουσα ἐπίπλωση καί νά τοὺς διαβεβαιώσουμε ὅτι θά συνεχίζουμε τήν προσπάθειά μας πάντα. Τό Κοινοτικό Συμβούλιο, ἔχει ἤδη ἀποφασίσει νά μνημονεύει τή βοήθεια στό μέλλον.

Τελειώνοντας καί ἀφοῦ σᾶς εὐχαριστήσω ὅλους γιά τήν τιμή τῆς παρουσίας σας καί γιά τήν συμμετοχή σας στήν χαρά μας, κηρύσσω τήν ἑναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ ΕΒΡΑΪΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ μας καί παραδίδω τοῦτο στήν ἱστορία τοῦ Ἑβραϊσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν καί τῆς Ἑλλάδος».

ΤΟ ΚΕΦΑΛΟΜΑΝΤΗΛΟ ΤΗΣ ΛΕΧΩΝΑΣ

Ένα διαλεκτό κομμάτι
του Έβραϊκού Μουσείου

Μιά από τις πιο πρόσφατες προσφορές στο Εβραϊκό Μουσείο είναι ένα μικρό μεταξωτό μαντήλι χρώματος γκρενά, κεντημένο με χρυσή κλωστή. Σε μία γωνία του υπάρχουν μερικές λέξεις φτιαγμένες με μαργαριτάρια. Δωρήθηκε στο Μουσείο από την δεσποινίδα Σεσίλ Μιζραχί από την Γενεύη.

Αρχικώς η αξία του μαντηλιού και η σημασία των Έβραϊκών λέξεων δεν ήταν ξεκάθαρες διότι τα όνόματα ή λέξεις δεν φαίνονταν να έχουν κανένα νόημα. Στή μέση της γραφής ήταν η λέξη shadaï. Έν συνεχεία ακολουθούσαν οι λέξεις hol, sanvai, sansanvai, samanglof, adam vehenah. Στο κάτω μέρος του μαντηλιού ήταν ένα μικρό «Yad» ή χέρι. Δεν υπήρχε αμφιβολία ότι το μαντήλι ήταν σχεδιασμένο για να έξορκίζει κάποιο κακό. Το άγιο όνομα «shadaï» και το «Yad» ήταν ένδεικτικά αυτού του σκοπού. Άλλά ποιο ήταν το κακό; Τί σήμαιναν τα όνόματα;

Η λύση στο αίνιγμα ήρθε με τη λέξη «hol». Όποιος έκανε το μαντήλι, είχε προεκτείνει, το Έβραϊκό γράμμα «Yod» και έτσι το μετέτρεψε σε «van». Μέ τον τρόπο αυτό η αρχική λέξη ήταν hil και είναι γνωστό ότι το hil ήταν το όνομα της Lillith. Έχοντας σαν βάση αυτή τη διαπίστωση, έγινε δυνατό όχι μόνο να ξεκαθαριστούν τα άλλα όνόματα αλλά και να προσδιορισθεί η ακριβής χρήση αυτού του μαντηλιού.

♦ Στην Ελλάδα πριν από πολλά χρόνια υπήρχε μία συνήθεια που ακολουθήθηκε από τους Χριστιανούς, Μουσουλμάνους καθώς και τους Έβραίους. Μετά τη γέννηση ενός παιδιού ή μητέρα ξεκουραζόταν για ένα διάστημα. Για σαράντα μέρες ή γυναίκα έμενε στο σπίτι, συνήθως στο κρεβάτι και με το παιδί της δεχόταν όλη την περιποίηση των φίλων, γειτόνων και συγγενών. Όλοι την μεταχειριζόταν με μεγάλη προσοχή και γενικά ήταν γνωστή σαν μία «λεχώνα».

Αν ήταν Χριστιανή, το δωμάτιό της ήταν διακοσμημένο με πολλά είκονίσματα. Αν ήταν Μουσουλμάνη, θα υπήρχε ένα «Qur'an» (Κοράνι) κρεμασμένο πάνω από το κρεβάτι της και γύρω στο δωμάτιο θα υπήρχαν λωρίδες χαρτιού με μαγικά τραγούδια, σχεδιασμένα για να απομακρύνουν τα κακά πνεύματα. Εάν ήταν Έβραία θα ήταν πιθανόν να δει κανείς παρόμοια κομμάτια χαρτιού αλλά με τα όνόματα Lillith, Sansanvai, Sanvai και Samanglof. Το μαντήλι στο

Φυλακτό ή «Kameah», που δείχνει την Lillith σε άλυσίδα με τους Sanvai, Sansanvai και Samanglof.

Έβραϊκό Μουσείο ήταν το μαντήλι μιας λεχώνας και τα όνόματα δείχνουν συνήθειες που τώρα στον 20 αιώνα έχουν εξαφανιστεί.

♦ Σύμφωνα με το «Zohar» (II 267 β.) η Lillith ήταν η πρώτη γυναίκα του Αδάμ. Όταν ο Θεός έφτιαξε τον Αδάμ από το χώμα, έφτιαξε επίσης και μία γυναίκα. Το όνομά της ήταν Lillith. Φαίνεται ότι ήταν η πρώτη φεμινίστρια στην ιστορία. Αφού έζησε με τον Αδάμ 130 χρόνια και έχοντας κάνει μαζί του αμέτρητα παιδιά, είχαν έναν οικογενειακό καυγά σχετικά με τη θέση της Lillith στις σεξουαλικές σχέσεις. Ζητώντας ίσα δικαιώματα από τον Αδάμ, βασιζόμενη στο γεγονός ότι και οι δυο είχαν κατασκευασθεί από το ίδιο χώμα, η Lillith ζητούσε από τον Αδάμ μερικές φορές να έχει και αυτός τον παθητικό ρόλο. Στην άρνησή του να ενδώσει στις απαιτήσεις της, η Lillith έπρόφερε το ιερό όνομα του Θεού και πέταξε με μανία στις άκτες της Έρυθρας Θαλάσσης. Εκεί, κρυμμένη στα έλη, άρχισε να διασκεδάζει με τους δαίμονες και να κάνει 99 παιδιά κάθε μέρα. Τα παιδιά αυτά καθώς καταγόταν από δαίμονες ήταν πολύ τρομακτικά.

Ο Αδάμ τρομοκρατημένος με την εμφάνιση αυτών των παιδιών της Lillith και φοβούμενος για τα παιδιά που είχε με την Εύα (προφανώς ήταν πιο παθητική σύντροφος) παρακάλεσε τον Θεό να τον σώσει από την Lillith. Ο Θεός έστειλε τρεις αγγέλους (τόν Sanvai, τόν Sansanvai και τόν Samanglof) στην Έρυθρά Θάλασσα. Όταν βρήκαν την Lillith την διέταξαν να υπακούσει στη διαταγή του Ουρανού και να αφήσει την κακή της συνήθεια του να πνίγει τα παιδιά του Αδάμ. Αυτή κάμφθηκε με την προϋπόθεση ότι σε κάθε περίπτωση γεννήσεως ενός παιδιού θα έπρεπε να βλέπει ένα από τα όνόματά της (συμπεριλαμβανομένου και του ονόματος Hil) και τα όνόματα των αγγέλων κοντά στο παιδί.

♦ Υπάρχει άλλη μία έκδοχή της Ιστορίας δοσμένη από τον Hayyim David Azulai στο βιβλίο του «Joseph Be Seder» (παρ 6). Διηγείται ότι μία μέρα ο Elijah (πού στην πραγματικότητα ήταν ο Άρχάγγελος Sandalphon) περπατούσε και συνάντησε τη Lillith. Τήν ρώτησε πού πήγαινε. Η Lillith, τυπικά, έδωσε μία διφορούμενη απάντηση. Ο Elijah θύμωσε πολύ μαζί της και είπε πώς ήξερε ότι πήγαινε να πνίξει ένα παιδί στον ύπνο του και να σκοτώσει τη μητέρα του. Και τήν καταράστηκε. Η Lillith παρακάλεσε να έλευθερωθεί από την κατάρρα. Υποχωρώντας τελικά στά παρακάλια της ο Elijah συμφώνησε να τήν ελευθερώσει από την κατάρρα εάν του έδινε την υπόσχεση ότι θα σταματούσε τις κακές πράξεις της. Η Lillith συμφώνησε ότι ποτέ πιά δεν θα σκότωνε ένα παιδί ή τη μητέρα του εάν τούς έβρισκε να έχουν ένα αντικείμενο πού να φέρει ένα από τα ονόματά της. Για να πραγματοποιήσει την υπόσχεσή της έκανε ένα ολόκληρο κατάλογο με τα μυστικά της ονόματα. Ένα από αυτά ήταν και τό Hil.

Για αιώνες ή συνήθεια μεταξύ πολλών Έβραίων ήταν να χρησιμοποιούν φυλακτά διαφόρων ειδών για να εξορκίσουν τούς κακούς τρόπους της Lillith. Αυτά στις περισσότερες περιπτώσεις ήταν γραμμένα σε περγαμνή σύμφωνα με τούς νόμους για τό φτιάξιμο ενός Serpher Torah. Αυτά τα φορούσαν σε μεταλλικές θήκες ή μερικές φορές ήταν ραμένα στά ρούχα. Άλλοι τύποι τέτοιων φυλακτών ήταν φτιαγμένοι με τη φόρμα χαραγμένων μετάλλων «Kameah». Ο προηγούμενος τύπος είναι πολύ σπάνιος διότι στις περισσότερες περιπτώσεις καταστράφηκαν ή δεν χρησιμοποιούνταν πιά. Τό Έβραϊκό Μουσείο έχει μερικές μεταλλικές «Kameah». Τουλάχιστον μία από αυτές φέρει τό όνομα της Lillith και φοριόταν από έναν άνδρα. Φαίνεται ότι εάν δεν ήταν πολύ απασχολημένη με τό να πνίγει παιδιά στον ύπνο τους, ή Lillith από καιρό σε καιρό έπισκεπτόταν μόνους άνδρες στον ύπνο τους με τη μορφή μιās σκοτεινής αισθησιακής γυναίκας.

Η συνήθεια του να φορούν μαντήλια κεντημένα με τα ονόματα της Lillith και των αγγέλων φαίνεται να είναι μοναδική στά Βαλκάνια και σχετικά βρέθηκαν λίγα θέματα σε ένδύματα όπως αυτό τό μαντήλι. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν έξη στη Σμύρνη, στην κατοχή Έβραϊκών οικογενειών. Θά ήταν πολύ ενδιαφέρον να μάθωμε εάν υπάρχουν ακόμα στην Ελλάδα τέτοια μαντήλια όπως αυτό πού δωρήθηκε από την δεσποινίδα Μιζραχή, και εάν όχι, είναι πιθανό ότι υπάρχουν άλλα φυλακτά πού σχεδιάστηκαν για να συγκρατούν την Lillith. Οποιαδήποτε πληροφορία, φωτογραφίες ή περιγραφές τέτοιων θεμάτων θά έκτιμηθούν πολύ από τον Νίκο Σταυρουλάκη, Διευθυντή Έβραϊκού Μουσείου, όδός Μελιδώνη 5 Αθήναι.

Ν.Σ.

**Νέα από
τόν παγκόσμιο
Έβραϊσμό**

ΣΤΗΝ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ

Η σύνοδος του Γενικού Συμβουλίου του Παγκοσμίου Έβραϊκού Συνεδρίου

**Έκθεσις του εκπροσώπου
της Ελλάδος κ. Ίωσήφ Λόβιγγερ**

Από 30/10-3/11/1977 συνήλθε στην Ουάσιγκτον τό Γενικό Συμβούλιο του Παγκοσμίου Έβραϊκού Συνεδρίου. Στην σύνοδο αυτή για πρώτη φορά αντιπροσωπεύθηκαν σχεδόν όλα τά κράτη, όπου ζούν Έβραϊοι. Μετέσχον επίσης σάν παρατηρητές εκπρόσωποι από τις ακόλουθες ανατολικοευρωπαϊκές χώρες: Ούγγαρία, Τσεσχολοβακία, Πολωνία, Ανατολική Γερμανία, Μαρόκο. Η Ρουμανία και ή Γιουγκοσλαβία είναι τακτικά μέλη του Π.Ε.Σ. Έτσι μόνον οι Έβραϊοι της Σοβιετικής Ένώσεως δεν αντιπροσωπεύτηκαν.

Τό κυριώτερο γεγονός (από τά πολλά συναντικά) αυτού του Συνεδρίου, ήταν ή παραίτηση του Δρ. Goldmann, πού όπως είναι γνωστόν, υπήρξε ο ίδρυτής του Παγκοσμίου Έβραϊκού Συνεδρίου και έμεινε Πρόεδρος μέχρι τώρα, δηλαδή επί 40 ολόκληρα χρόνια. Ο Δρ. Goldmann τιμήθηκε μετά την παραίτησή του, ή δέ όμιλία του ήταν βαρυσήμαντη κι αναφερόταν σε πολλά θέματα. (Έλπίζουμε ότι θά δημοσιευθί σε κάποιο φύλλο των «Χρονικών»).

Σε διάφορα γεύματα εργασίας, πού έγιναν τις επόμενες μέρες, προσήλθαν και μίλησαν επί μακρόν πολλές προσωπικότητες, όπως ο Πρέσβυς της Αμερικής στον ΟΗΕ κ. Άντριου Γιάγκ, ο εκπρόσωπος του Ρεπουμπλικανικού κόμματος στη Γερμανία κ. Μάκ Γκόβερν, ο Δρ. Χένρυ Κίσιγκερ. Στις 2 Νοεμβρίου τό βράδυ, στη διάρκεια δείπνου, έγινε ή επίδοση του βραβείου Goldmann στον Πρόεδρο Κάρτερ.

Στή διάρκεια των εργασιών του συνεδρίου, εκπρόσωποι ώρισμένων κρατών εξέθεσαν την κατάσταση πού επικρατεί στις Κοινότητές τους, τό δέ συνέδριο ώρισε πολλές έπιτροπές για να μελετήσουν διάφορα θέματα, όπως έπιτροπή κατά του μπούκοτάζ, μορφωτική, οργανωτική (κυρίως των μικρών Κοινοτήτων), Σοβιετικού Έβραϊσμού κ.λ.π.

★ Από τις προσωπικότητες του Ισραηλινού εβραϊσμού ξεχώρισαν ο κ. Λεών Ντούλτσιν, πού ήταν Πρόεδρος της Γεν. Συνελεύσεως, καί είναι πολύ πιθανόν ότι τον επόμενο χρόνο θα είναι Πρόεδρος της Παγκοσμίου Σιωνιστικής Οργανώσεως, ο πρώην υπουργός των Εξωτερικών του Ισραήλ κ. Γιγκάλ Αλάν, ο υπουργός Εσωτερικών του Ισραήλ Δρ. Ίωσήφ Μπούργκ. Ακόμα ήταν ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. Γαλλίας βαρώνος Αλαίν ντε Ροτσιλντ, ο καθηγητής Χάρμαν, ο Δρ. Άρθουρ Χέρτσμπεργκ, Αντιπρόεδρος του Π.Ε.Σ., ο Αρχираββίνος Αγγλίας Δρ. Ίμμανουέλ Γιακόμποβιτς, ο κ. Ζάκ Τόρτσινερ (γνωστός από την ομιλία του τον περασμένο χειμώνα στο Κοινοτικό Κέντρο Αθηνών), ο λόρδος Τζάννερ καί πολλοί άλλοι. Παρευρέθηκε επίσης η Κα Simone Veil, υπουργός Υγιεινής της Γαλλίας, πού ήρθε ειδικά για να μιλήσει στους συνέδρους. Ανάμεσα στά άλλα είπε ότι κατάγεται καί μεγάλωσε στη Γαλλία μέσα σέ μία οικογένεια μέ άφομοιωτικές τάσεις καί οι ναζιστικοί διωγμοί ήταν πού την έκαναν νά νοιώσει σάν Εβραία.

Τήν ίδια μέρα της επιδόσεως του βραβείου Goldman στον Πρόεδρο Κάρτερ, ο υπουργός Εξωτερικών της Αμερικής κ. Σάϋρους Βάνς δεξιώθηκε στο υπουργείο Εξωτερικών στους αντιπροσώπους στο συνέδριο.

Οι εργασίες του συνεδρίου καί όλες γενικά οι εκδηλώσεις του καλύφθηκαν τηλεοπτικά από τους μεγαλύτερους σταθμούς τηλεόρασεως της Αμερικής (CBS, NBC, ABC κ. ά.) καί έτσι είχε την εύκαιρία καί την άνεση νά τις παρακολουθήσει όλος ο άμερικανικός λαός.

★ Στο δείπνο πρός τιμήν του Προέδρου Κάρτερ ήταν παρόντα πάνω από 450 άτομα καί στο κυριώτερο τραπέζι καθήσανε 24 άτομα, μεταξύ των οποίων ο Πρόεδρος Κάρτερ, ο Δρ. Goldmann, ο κ. Φίλιπ Κλάτσνικ, διάδοχος του Δρ. Goldmann στην προεδρεία του Π.Ε.Σ. καί πολλές άλλες προσωπικότητες της Αμερικής καί του διεθνούς Εβραϊσμού. Στο δείπνο πήραν μέρος καί ώρισμένοι πρεσβευταί ξένων κρατών, μεταξύ των οποίων καί ο Έλλην πρέσβυς, πού μου έκαμε την τιμή νά μέ προσκαλέσει στο τραπέζι του.

Στή διάρκεια της ομιλίας του Προέδρου Κάρτερ έγινε ένα βίαιο έπεισόδιο από τρεις νεαρούς, πού συμμετείχαν στο δείπνο καί διαμαρτυρήθηκαν στον Πρόεδρο ότι είναι αντιισραηλινός, θέλει νά καταστρέψει τό Ισραήλ, καί ότι είναι ντροπή νά του δοθεί βραβείο καί νά τον τιμήσει τό συνέδριο. Έγινε πολλή φασαρία καί για νά την καλύψουνε, χειροκρότησαν όλοι τον Πρόεδρο Κάρτερ, για νά μήν άκούεται ή διαμαρτυρία των νεαρών.

Όταν σταμάτησε ή φασαρία ο Πρόεδρος Κάρτερ είπε ότι αυτό θα πεί δημοκρατία, νά έχει δηλαδή ο καθένας τό δικαίωμα νά λέει τή γνώμη του. Τελικά δέν συνέβη τίποτα μέ τους ταραχοποιούς καί κανείς

δέν τους έδιωξε από τήν αίθουσα. Μετά μάλιστα δώσανε καί συνέντευξη από τήν τηλεόραση.

Η ομιλία του Προέδρου Κάρτερ ήταν πολύ χαρακτηριστική. Άνέφερε για τήν βοήθεια πού δίνει ή Αμερική στο Ισραήλ καί υποσχέθηκε ότι μέ τον ίδιο ρυθμό θα εξακολουθήσει νά βοηθά.

★ Τό συνέδριο αυτό του Π.Ε.Σ. απέδειξε κάτι τό πολύ χαρακτηριστικό: ότι τό Ισραήλ θεωρεί τήν διασπορά σάν συνεταίρο καί τήν δέχεται στην ίδια μοίρα, χωρίς περιορισμούς, σάν 100% συνεταίρο. Όλοι οι αντιπρόσωποι των κρατών στις ομιλίες τους είπαν ότι ή τύχη όλων μας είναι μαζί μέ τό Ισραήλ καί ότι ο παγκόσμιος Εβραϊσμός μέ όλη τή δύναμη καί τήν επιρροή πού διαθέτει μπορεί νά βοηθήσει καί νά υπερασπίσει τά δίκαια του Ισραήλ.

Είναι σπουδαίο ότι τά μέλη του συνεδρίου μιλούσαν διάφορες γλώσσες. Όταν όμως μιλούσαμε για τό Ισραήλ μιλούσαμε όλοι τήν ίδια γλώσσα, όπως επίσης κι όταν θέλαμε νά διαμαρτυρηθούμε καί νά υπερασπίσουμε εκείνους τους Εβραίους, πού ακόμη δέν έχουν τά ίδια δικαιώματα μέ τους άλλους Εβραίους. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις συναγωγές πού επισκέφθηκα, παρατήρησα ότι στην πρώτη σειρά δεξιά υπάρχει πάντα μία θέση κενή για τον Εβραίο της Ρωσίας πού ματαίως ζητά άδεια νά φύγει από κεί.

Σχετικά μέ τό θέμα Αράβων - Ισραήλ καί τις απαιτήσεις των Αράβων για τήν επάνοδο του Ισραήλ στα σύνορα του 1967, πολύ όρθά μίλησε ο πρέσβυς του Ισραήλ στην Ούάσιγκτον κ. Ντίνιτς, πού είπε ότι όταν μιλάνε για σύνορα πρέπει νά έννοούμε πραγματικά σύνορα. Από τήν ίδρυση του Κράτους του Ισραήλ ούδέποτε υπήρξαν άναγνωρισμένα σύνορα μεταξύ Αράβων καί Ισραήλ, όπως ούδέποτε υπήρξε μεταξύ τους καί πραγματική ειρήνη, παρά μόνο στην κατάπαυση του πυρός. Έτσι έγινε ή συμφωνία στη Ρόδο τό 1967. Επομένως δέν πρόκειται για όριστικά σύνορα, αλλά για προσωρινά, για μία γραμμή έκεχειρίας, πολύ εύπαθή καί μεταβλητή.

* * *

ΧΡΟΝΙΚΑ תרנ"ז

Μηνιαϊόν όργανον του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου της Ελλάδος

Γραφεία: Πειραιώς 46, Αθήναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153

Υπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ: Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. Δανιήλ Αλχανάτης (Πειραιώς 46 - Αθήναι)

Επιμέλεια εκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος της Ένώσεως Συντακτών Περιοδικού Τύπου.

Υπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαούνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Αθήναι

Τεύχος 4 ● Δεκέμβριος 1977 ● ΤΕΒΕΤ 5738 (Χανουκά)

1. ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

24ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων τοῦ Τύπου

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΙΣ

Στή «Βιομηχανική Ἐπιθεώρηση» (Ὀκτώβριος 1977), ἐξ ἀφορμῆς δημοσιεύματός του μέ τίτλον «Καί ἀντισιωνισταί;» ἀπεστάλη ἐπιστολή τοῦ Κ.Ι.Σ., ὅπου, μεταξύ ἄλλων, ἀναφέρει:

« Ἐκπροσωποῦντες τοὺς Ἕλληνας πολίτας, Ἑβραίους τό θρήσκευμα, χωρίς νά ὑπαισερχόμεθα στήν πολιτικήν πλευράν τοῦ σχολίου, ἐπιθυμοῦμε νά σᾶς εὐχαριστήσωμεν θερμά, διά τήν ὀρθή τοποθέτησί του. Εἶναι πράγματι ἀνησυχητική ἡ προσπάθεια πού καταβάλλεται ἀπό ὀρισμένους κύκλους, οἱ ὅποιοι ἀντί νά μελετήσουν τίς πηγές καί τά αἷτια διαφόρων γεγονότων τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἔχουν «ἐφεύρει» τήν εὐκολή λύσι νά τά ἀποδίδουν στόν Σιωνισμόν, σέ «ἐβραϊκόν δάκτυλον» καί ἄλλες παρόμοιες φτηνές δικαιολογίες καί ἀσύστολες ἀνακρίβειες.

Θέλομεν νά πιστεύωμεν ὅτι μέ τήν ἀντικειμενικήν προβολήν τοῦ θέματος ἀπό ἔντυπα σάν τό δικό σας θά καυτηριασθῇ σιγά - σιγά αὐτή ἡ συστηματική τακτική διαφόρων παραγόντων, ὥστε νά ἀντιμετωπίζωνται ἐκάστοτε τά προβλήματα στήν ὀρθή τους βάση.

Στή σκιά τοῦ Ναζισμοῦ

Συνεχίζονται τά δημοσιεύματα στόν ἑλληνικόν καί ξένον τύπον γιά τήν προσπάθεια προβολῆς ἀπό τή μία πλευρά καί καταπολεμήσεως ἀπό τήν ἄλλη, τῶν ἀρχῶν τοῦ Ναζισμοῦ στή Γερμανία. Ὅπως ἀνεφέρθη καί στό προηγούμενον (23ον Πληροφοριακόν Δελτίον) ἡ προσπάθεια τῆς προβολῆς τοῦ Ναζισμοῦ ἀνησυχεῖ τήν γερμανική καί τήν διεθνῇ κοινή γνώμη.

♦ Ἡ «Θεσσαλονίκη» (27/10) ἀναδημοσιεύει ἄρθρον γιά τό βιβλίον τοῦ ἱστορικοῦ Γκέοργκε Μόσσε, μέ τίτλον «Συνέντευξις μέ θέμα τόν ναζισμό». Στό βιβλίον αὐτό ὁ Μόσσε ἀναφέρει ὅτι ὁ ναζισμός «ἔστω καί ἂν οἱ ἱστορικές περιστάσεις θά τόν ἐμποδίσουν νά ξαναφανῇ εἶναι ὅπωςδήποτε μιά σκιά πού συνοδεύει ἀδιάκοπα τήν «πειραματική» κοινωνία».

♦ Στό ἴδιο φύλλον ἡ «Θεσσαλονίκη», μέ τίτλον «Εἴμαστε ὅλοι «γερμανικά γουρούνια;» ἀναφέρει: «Τόν Μάιο τοῦ 1968 οἱ νέοι φώναζαν: «Εἴμαστε ὅλοι Γερμανοεβραῖοι» σέ ἔνδειξη συμπάραστασης καί ἀλληλεγγύης στόν Κόν Μπεντί. Σήμερα, ἡ Διεθνῆς τῶν Τρομοκρατῶν λέει σ' ὅλους ἐμᾶς, σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κατεστημένου: «Εἴστε ὅλοι σας γερμανικά γουρούνια».

♦ Τό «Βῆμα» (1/11) γράφει ὅτι «Ἡ Εὐρώπη ἀρχίζει νά τυλίγεται ἀπό ἓνα λεπτό ὑφάδι νεοναζισμοῦ, πού «χωράει» μέσα του ὅλες τίς τελευταῖες ἐκδηλώ-

σεις βίας, τίς ἀπαγωγές, τίς νοσταλγικές γιά τόν Χίτλερ τάσεις, πού ἀρχίζουν νά κυριεύουν πάλι τοὺς Γερμανούς, ἀκόμα καί τήν τελευταία φήμη ὅτι ὁ Χίτλερ ἄφησε νόθο, γιό πού ζεῖ κάπου στή Γαλλία».

♦ Ἡ «Αὐγή» μέ τίτλον «Ὁ θάνατος ἑνός θεοῦ» (1.11), γράφει μεταξύ ἄλλων: «Ὅταν στοὺς γερμανικούς στρατῶνες διδάσκεται σάν ἀναντικατάστατη σελίδα τῆς γερμανικῆς ἱστορίας ἡ περίοδος τοῦ Χιτλερισμοῦ, ὅταν οἱ νεαροί «γιοῦγκερς» (Εὐέλπιδες) τῶν στρατιωτικῶν τους σχολῶν χαιρετοῦν φασιστικά καί κραυγάζουν «Χάιλ Χίτλερ», ὅταν καίνε στοὺς περιβόλους τῶν στρατῶνων τό ὁμοίωμα τοῦ Ἑβραίου, ὅταν οἱ τοῖχοι τῶν γερμανικῶν πόλεων γέμιζαν καί γεμίζουν μέ τά συνθήματα «Ξανάρθαμε!» καί μέ ὑπογραφή τόν ἀγκυλωτό σταυρό, ὅλα αὐτά ἦταν τό προανάκρουσμα τοῦ φασισμοῦ, πού ἀνεβαίνει, ὑπό τίς εὐλογίες τῆς πολιτείας».

♦ Ἡ «Ἐλευθεροτυπία» μέ τό ἴδιο πνεῦμα γράφει περί «ἀναβιώσεως τοῦ Γ' Ράιχ» (5/11). Ἡ «Βραδυνή» (12/11) μέ τίτλον «Ὁ ναζισμός ξανάρχεται;» ὁμιλεῖ γιά «ἀσυνήθιστα φαινόμενα πού παρατηροῦνται στήν Δ. Γερμανία».

♦ Στά «Νέα» (17/11) δημοσιεύεται ἔρευνα γιά τό πῶς νοιώθουν σήμερα τά παιδιά τῶν Ναζί, πού, ὅπως λένε «μεῖναμε στό περιθώριο γιατί ντρεπόμασταν γιά

τούς γονεῖς μας. Νοιώθαμε ακόμα ὅτι ἡ πατρίδα μας μᾶς ξεγέλασε, μᾶς ἐκμεταλλεύτηκε ἄγρια». — Στὴν ἱ-
δια ἐφημερίδα (18/11) δημοσιεύεται ἀνταπόκρισις ἀ-
πὸ τῆ Ν. Ὑόρκη ὅτι ἐνῶ ἡ «Ἀμερικανικὴ Ἑνωσις Πο-

λιτικῶν Ἑλευθεριῶν» θέλει «νὰ ἀφήσουν τοὺς νεο-
ναζί νὰ ἀλωνίζουν στὶς ΗΠΑ» ἀντιδροῦν ἀποφασιστι-
κά οἱ Ἑβραῖοι.

* * *

«Θεσσαλονίκη»

Ρεπορτάζ μὲ τίτλον «Ὁ δῆμιος τοῦ Ἰουδαίου; Ζεῖ καὶ βασιλεύει», ἀναφέρε-
ται στὸν «γιατρός» Γιόζεφ Μένγκελε. (26/10). Γιά τὸ ἴδιο θέμα καὶ στὰ «Νέα»
(5/11) στὴν «Ἡμέρα» (Πατρῶν - 5/11) καὶ στὴν «Ἀκρόπολις» (12/12).

«Μακεδονία»

Ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν ἐπιγραφῶν ποὺ βρέθηκαν κατὰ τίς ἐκσκαφές τοῦ ἑ-
βραϊκοῦ νεκροταφείου ἀνατολικά τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ 1944, εἶναι καὶ μία
μαρμαρίνη πλάκα ποὺ παριστᾷ τὸν ὁσιο Δαυὶδ τῆς Θ/νίκης, ποὺ προκαλεῖ τὴν
περιέργεια τῶν ἀρχαιολόγων, Ἑλλήνων καὶ ξένων (1/11).

«Καθημερινή»

Ἀνέκδοτον περὶ Ἑβραίων: «Οἱ Ἑβραῖοι ἔχουν συμβάλει σημαντικά στὴν ἀν-
θρωπότητα. Εἶναι ἰδιαίτερα σημαντικοί. Ὅχι μόνον ἔδωσαν στὸν κόσμον τοὺς
ἡγέτες τοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Καρόλου Μάρξ, ἀλλὰ ἔδω-
σαν στὸν ἑαυτό τους τὴν πολυτέλεια νὰ μὴν ἀκολουθήσουν τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλ-
λο»! (12/11).

«Μακεδονία»

Ὁ ὁμόθρησκος ἱατρός Καθηγητὴς κ. Χ. Ἀζαριά, μίλησε στὸν Ροταριανόν Ὅμι-
λον Θεσσαλονίκης, μὲ θέμα «Στιγμές στὴν ἱστορία τῆς ὁδοντοϊατρικῆς» (3/11).

«Ἑλευθερία» (Λαρίσης)

Μαθηταὶ καὶ μαθήτριες τοῦ Σχολείου τῆς Ι.Κ. Λαρίσης ἐπεσκέφθησαν τίς ἐγ-
καταστάσεις τῆς ἐφημερίδος αὐτῆς (5/11).

«Βῆμα»

Ὁ Ἰσραηλινός (ἀπὸ τὸ Μαρόκον) καθηγητὴς στὴν ἔδρα τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης
καὶ τοῦ ἑβραϊκοῦ πολιτισμοῦ στὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων Χαὴμ Ζαφράνι
ἀνέλαβε καὶ βρῆκε στοιχεῖα «μῖας καρποφόρου συμβιώσεως» μεταξὺ Ἀράβων
καὶ Ἑβραίων, σὲ παλαιότερες ἐποχές (17/11).

«Καθημερινή»

«Οἱ ἀδελφοὶ Μάρξ: οἱ τρελλοὶ ἀναρχικοὶ τῆς ὀθόνης» ἦταν φτωχοὶ Ἑβραῖοι,
γερμανικῆς καταγωγῆς. Τώρα ἔσβησαν ὀριστικά μὲ τὸ θάνατον τοῦ σπινθηρο-
βόλου Γκροῦσο (8/11).

ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Ἐπίσκεψις Σαντάτ

Κύριον θέμα τοῦ μηνός
ἦταν ἡ ἐπίσκεψις Σαντάτ
στὴν Ἱερουσαλήμ, γιὰ τὴν
ὁποία πολλά, ὅπως εἶναι
γνωστόν, ἐγράφησαν. Τό
γενικόν συμπέρασμα τῶν
ἄρθρων συνοψίζεται. «Θά
υπάρξει καὶ ἐπόμενο εἰρη-
νικό βῆμα στὶς σχέσεις
Ἰσραὴλ καὶ Ἀράβων; Θά
ἀποδεχθοῦν οἱ Ἰσραηλινοὶ
τὴν ἴδρυση ἐθνικῆς ἐστίας
τῶν Παλαιστινίων, προ-
ϋπόθεση, ὅπως φαίνεται,
ἀπαραίτητη γιὰ νὰ υπάρξει
δεύτερο βῆμα;

Ἡ θά πέσει στὸ κενό ἡ μικρὴ ἱστορία προσκλήσεως
ἀποδοχῆς τῆς γιὰ συζήτησιν; Πράγμα, ποὺ ἂν συμβεῖ,
ἡ κατάσταση στὴ Μ. Ἀνατολή θά ἐπιστρέψει, ὅχι στὸ
σημεῖο ποὺ βρισκόταν ὅταν ὁ κ. Μπεγκίν ἀπηύθυνε

τὴν πρόσκληση στὸν κ. Σαντάτ, ἀλλὰ πιο πίσω. Στὸ
ψυχολογικὸ σημεῖο, ποὺ ὁ ἕνας ἢ ὁ ἄλλος ἦταν ἔτοι-
μος νὰ ἐκτοξεύσει τὴν πρόκληση ἐνός νέου πολέ-
μου.» («Καθημερινή», 19/11).

Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραήλ

Στὴν «Ἑστία» (22.11) ἐδημοσιεύθη ἄρθρον τοῦ
Ἀλ. Γ. Πώπ ὅπου ἀναφέρει ὅτι ἡ μονομερὴς φιλοα-
ραβικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ
πρῶτα μεταπολεμικά ἔτη, ὅχι μόνον δέν ἀπέδωσε
καρπούς, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἀπεδυνάμωσε τὴ μοναδική
εὐκαιρία γιὰ τὴ χώρα «νὰ παίξῃ πρωτεύοντα ρόλον
εἰς τὸ διεθνὲς ζατρίκιον. Οὕτω, διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀπω-
λέσθησαν, ἡ μία ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἄλλην, πλεῖσται ὅσαι
εὐκαιρίαι ἐδραιώσεως τῆς φήμης τῆς διπλωματίας
τῆς χώρας μας, ποὺ ἀσφαλῶς θά ἐξετιμῶντο ὑπὸ τῶν
Μεγάλων Δυνάμεων».

Οἱ παράλληλες σχέσεις μὲ τὸ Ἰσραὴλ, κατὰ τὸν
ἀρθρογράφον, θά ἦταν οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς
«ἄκρως ὠφέλιμα δι' ἡμᾶς».

«Οίκον. Ταχυδρόμος»

Εύλογη έντύπωση προκάλεσε η από μέρους του Ισραήλ εγκατάλειψη της πολιτικής της διευθυνομένης οικονομίας, που άκολούθησε σταθερά από την κατά τό 1948 ίδρυσή του και η υιοθέτηση του οικονομικού φιλελευθερισμού. Η έντυπωσιακή αυτή στροφή έκδηλώθηκε με την έκ μέρους της ισραηλινής κυβερνήσεως άναγγελία όρισμένων οικονομικών μέτρων, άνάμεσα στα όποια η διακύμανση της ισραηλινής λίρας, όπως και η κατάργηση του έλέγχου των συναλλαγμάτων, που είναι τό θεαματικότερο από τά νέα οικονομικά μέτρα. Η άξία της ισραηλινής λίρας, που έως τώρα υπετιμᾶτο κατά περίπου 2% κατά μήνα, θά καθορίζεται τώρα μέ βάση τόν νόμο της προσφοράς και της ζήτησεως, ένω η κυκλοφορία των ξένων νομισμάτων είναι πιά έλεύθερη.

Σύμφωνα μέ όρισμένες πληροφορίες, οι οικονομικοί κύκλοι του Ισραήλ πιστεύουν ότι έτσι η χώρα αυτή είναι δυνατόν νά γίνει ένα από τά οικονομικά κέντρα του κόσμου, καθώς υπολογίζουν ότι είναι πιθανό νά εισρεύσει ένα σημαντικό μέρος του ύψους 3 δισεκατομμυρίων δολλαρίων ισραηλινών κεφαλαίων, που βρίσκονται στό έξωτερικό και ταυτόχρονα νά προσελκυσθούν πολλές επενδύσεις από τό έξωτερικό. Ο ύπουργός των Οικονομικών κ. Έρλιχ δήλωσε ότι η νέα οικονομική πολιτική αποβλέπει στό νά τεθεί τέρμα στη «ζητιανιά» και νά μειωθεί η έξάρτηση της χώρας από την βοήθεια από τό έξωτερικό. Πάντως, προβλέπεται ότι συνέπεια των νέων μέτρων θά είναι η κατά 10% αύξηση του κόστους της ζωής, ένω ο ρυθμός του πληθωρισμού παραμένει γύρω στό 30%». Αύτά γράφει ο Τ. Τσαβέας (3/11).

«Έλευθερία» (Λαρίσης)

Ρεπορτάζ για τό τί είναι και πώς λειτουργεί τό «Μωσάβ» στο Ισραήλ (Κρατική γη, άτομική εργασία, άλληλοβοήθεια). (2/11).

«Έστία»

Μέ τίτλον «Η έρυθρά τυραννία» γράφει για τόν Έβραϊκής καταγωγής άποστρατον Ρώσσον συνταγματάρχην Λ. Όβσίσεφ «πού άπηυδισμένος από τάς διώξεις επέστρεψεν εις τούς έρυθρούς Τσάρους του Κρεμλίνου όλα τά παράσιμά του του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου... διότι υφίσταται επί πολλά έτη άνηλεή διωγμόν, διότι έπιζητεί νά μεταναστεύση εις τό Ισραήλ» (25/10).

«Βραδυνή»

Μέ θέμα τόν άντισημιτισμόν και τόν άντισιωνισμόν στη Σοβ. Ένωσι και στίς ΗΠΑ ο Γ. Λασκαρίδης γράφει: «Σήμερα, τριάντα χρόνια μετά την επάνοδο του Περιπλανωμένου Ιουδαίου στην Γη της Έπαγγελίας, όπως είπε η Γκόλντα Μέιρ, κανείς δέν οίκτεϊρει πλέον τόν έβραϊκό λαό. Μπορεί νά τόν άγαπούν, νά τόν θαυμάζουν ή ακόμη και νά τόν έχθρεύονται, όμως κανείς πιά δέν τόν λυπάται. Πού σημαίνει ότι επήλθε κάποια βασική άλλαγή. Πόσο πραγματική είναι η άλλαγή αυτή και πόσο επιφανειακή; Και πόσο ο άντισιωνισμός που επισείουν οι έχθροί του κράτους του Ισραήλ είναι πραγματικός και δέν κρύβει την λέξι — ταμπού; Οι Άραβες μάλιστα κατάφεραν νά ψηφιστή από την Γενική Συνέλευσι του ΟΗΕ πέρυσι, μέ μεγάλη πλειοψηφία, πρότασι που έξομοιώνει τόν σιωνισμό μέ τόν ρατσισμό άνατρέποντας έτσι την άπαγορευτική άπόφασι τη Νυρεμβέργης. Μιάν άπάντησι στά έρωτήματα αυτά έδωσε τό ίδιο τό Ισραήλ που ο άντιπρόσωπός του Ιγιάρ Μινέρμπι είπε πρό ήμερών στην διάσκεψι του Βελιγραδίου ότι είναι βέβαιος πως «τό δηλητήριο του άντισημιτισμού» συμπεριλήφθηκε στίς διατάξεις του έγγραφου του Έλσίνκι για τά άνθρώπινα δικαιώματα, άν και δέν άκούστηκε νά τεκμηριώνεται τό έπιχείρημά του» (25/10).

Άθηναϊκός Τύπος

Παρουσίασις της έκπομπής της Λ. Κουρκουλάκου «Άγροτικοί Διάλογοι» στην ΕΡΤ, που άσχολήθηκε μέ την εκπαιδευτική έκδρομή στο Ισραήλ, που διωργάνωσε ο Όργανισμός Βάμβακος στα πλαίσια της ένημερώσεως των βαμβακοκαλλιεργητών γύρω από τίς νέες μορφές έκμεταλλεύσεως και διαδόσεως των συγχρόνων μέσων καλλιέργειας.

«Η φωνή του Εύαγγελίου»

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ: Ο Έβραϊκός πληθυσμός του κόσμου σήμερα άνέρχεται στα 14.145.000. Υπάρχουν στον κόσμο μας σήμερα 86.000 όλιγώτερα Έβραίοι άπ' ότι υπήρχαν πέρυσι. Στην Άμερική ζούν 5.845.000 Έβραίοι, δηλαδή τόν μεγαλύτερο Έβραϊκό πληθυσμό του κόσμου. Άμέσως κατόπιν έρχεται τό Ισραήλ μέ 2.953.000, η Σοβιετική Ένωσις μέ 2.680.000, η Γαλλία μέ 550.000, η Μεγάλη Βρετανία μέ 410.000, ο Καναδάς μέ 305.000 και η Άργεντινή μέ 300.000. Τά 48% όλων των Έβραίων ζούν στη Βόρεια στην Κεντρώα και τη Νότιο Άμερική, τά 29% στην Εύρώπη, τά 21% στην Άσία, τό 1,5% στην Άφρική και 0,5% στην Αύστραλία και τη Νεοζηλανδία. Οι πόλεις στην Άμερική που υπάρχουν περισσότεροι Έβραίοι είναι η Νέα Υόρκη μέ 1.998.0000, τό Λός Άντζελες μέ 455.000, η Φιλαδέλφεια μέ 350.000, τό Σικάγο μέ 253.000 τό Μαϊάμι μέ 225.000 και η Βοστώνη 180.000. (Σ/βριος 1977).

Ἀπό τή ζωή τῶν Κοινοτήτων

Ἐνέργειες τοῦ Κ.Ι.Σ. στήν Ἀστυνομία Πόλεων

Ἐπιστολές καί διευκρινήσεις

Τό προεδρεῖον τοῦ Κ.Ι.Σ. εὐθύς μόλις ἐπληροφρήθη διάφορες ἐνέργειες ἀστυνομικῶν ὀργάνων, πού προξένησαν δυσφορία καί ἐρωτηματικά στούς ὁμοθρήσκους, ἐπεσκέφθη τόν Ἀρχηγό τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων κ. Θ. Τζίμα καί τοῦ ἐπέστησε τήν προσοχή σχετικῶς.

ΕΓΓΡΑΦΟΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΗΓΟΝ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Στή συνέχεια ἀπέπειλε στόν κ. Ἀρχηγό τό παρακάτω ἔγγραφο:

«Ἐν συνεχείᾳ τῆς προφορικῆς παραστάσεώς μας διά τό θέμα τῆς ἀναζητήσεως ὑπό ὑμετέρων ὀργάνων στοιχείων ἀφορώντων τοὺς ἐν Ἀθήναις διαβιούντας ὁμοθρήσκους μας, κατά τρόπον δυνάμενον νά θεωρηθῇ ὡς ἀπαράδεκτον διά τήν ἀτομικήν ἀξιοπρέπειαν καί ἐλευθερίαν μας, ἔχομεν τήν τιμήν νά σᾶς ἐπαναλάβωμεν τά κάτωθι:

Ἐκ τῆς μεταξύ μας συζητήσεως δέν ἠδυνήθημεν νά ἀντιληφθῶμεν ἀπολύτως τήν σκοπιμότητα τῆς ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἀπέβλεπε, ὡς μᾶς διαβεβαιώσατε, εἰς τήν προστασίαν μας, τοσούτων μᾶλλον καθ' ὅσον τά ὄργανα τῆς Ἀστυνομίας κατά τὰς ἐπισκέψεις των εἰς τὰς οἰκίας τῶν ὁμοθρήσκων μας, ἀνέφερον διαφορετικές δικαιολογίας διά νά ἐξηγήσουν τήν ἐνέργειάν των (διά δῆθεν στατιστικούς, στρατολογικούς, ἢ διά λόγους προστασίας κλπ.).

Ὅπως γνωρίζετε οἱ πρωτοφανεῖς διωγμοί, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ὑποστή, μᾶς ἔχουν κάνει ἐξαιρετικά εὐαίσθητους καί προσεκτικούς εἰς παρομοίας φύσεως ἐνεργείας, ὡς ἐκ τούτου ἐπιθυμοῦμεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι:

Πρῶτον: οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἑλλάδος, ὄντες Ἕλληνες πολῖτες, ἔχουν τά αὐτά δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις μέ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἕλληνες ὑπηκόους. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει ὅτι ἡ μεταχείρισίς μας ὑπό τῶν ὀργάνων τῆς πολιτείας κατ' οὐδένα τρόπον πρέπει νά διαφέρει ἀπό ἐκείνην τῶν ἄλλων πολιτῶν.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δέν ὑπῆρξε πρόθεσις οὔτε ἦταν σκοπός τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων νά προσβάλῃ τήν προσωπικότητα τῶν Ἑβραίων τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ ἀψυχολόγητος ὁμῶς τρόπος αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν ὠδήγησε εἰς παρόμοια συμπεράσματα.

Δεύτερον: ἐφ' ὅσον δεχθῶμεν ὅτι συνέτρεχον εἰδικοί καί σοβαροί λόγοι ἀσφαλείας τῶν Ἑβραίων τῆς Ἑλλάδος θά ἦτο σκόπιμον νά εἰδοποιηθοῦν οἱ ἐπίσημοι Ἑβραϊκοί ὀργανισμοί (Π.χ., στήν Ἀθήνα λειτουργεῖ ἡ Ἰσραηλιτική Κοι-

νότης καί τό ἡμέτερον Κεντρικόν Ἰσραηλιτικόν Συμβούλιον, ἀποτελοῦντα ἀμφότερα Ν.Π.Δ.Δ., μέ ἐπίσημα γραφεῖα) καί ὅχι νά δημιουργοῦνται μεταξύ ἀπλῶν πολιτῶν ἀνησυχίαι ἐκ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τῶν ὑμετέρων ὀργάνων. Ἄς σημειωθῇ ἐπιπλέον ὅτι αἱ ἀνησυχίαι αὐταί ἐπεκτείνονται φυσιολογικῶς στόν παγκόσμιον Ἑβραϊσμόν, μέ ἀπροβλέπτους συνεπείας.

Τρίτον: ἐπιθυμοῦμεν καί πάλιν νά ἔχωμεν ἐπίσημον, σαφῆ καί κατηγορηματικὴν δήλωσιν ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων παραγόντων τῆς πολιτείας περί τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὠδήγησαν εἰς τήν λήψιν παρομοίων μέτρων. Δέν εἶναι δυνατόν νά ὑφιστάμεθα παρομοίας ἐνεργείας χωρὶς νά γνωρίζωμεν τό ἀντικείμενον καί τόν σκοπὸν τοὺς καί κατά τρόπον μάλιστα ἀντιβαίνοντα βασικά δημοκρατικά δικαιώματα.

Ὡς Ἕλληνες πολῖτες, Ἑβραῖοι τό θρήσκευμα, δέν ζητοῦμεν προνομιακὴν μεταχείρισιν. Ζητοῦμεν τήν αὐτὴν μεταχείρισιν μέ τοὺς ὑπολοίπους συμπολίτας μας, προκειμένου περί τῆς περιοχῆς ἀρμοδιότητος τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, καί οὐδέν ἕτερον.

Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θά συμφωνήσητε μαζί μας, Ἀξιότιμε Κύριε Ἀρχηγέ, ὅτι ὁ τρόπος ἐνεργείας τῶν ὑμετέρων ὀργάνων δέν ἦτο ὁ πλέον ἐνδεδειγμένος καί ὅτι πρέπει νά ἐνημερωθῶμεν ἐπὶ τῶν στοιχείων, ἅτινα ὠδήγησαν τήν Ἀστυνομίαν Πόλεων εἰς μίαν, κατά τήν κρίσιν μας, ἀδικαιολόγητον ἐνέργειαν».

Ἡ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου

Ὁ κ. Ἀρχηγός τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων ἀπήντησε ὡς ἑξῆς πρὸς τό Κ.Ι.Σ.:

«Τυχάνω κάτοχος τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 18-11-1977 ἐμπιστευτικῆς ἐπιστολῆς σας. Ἐκφράζω τήν λύπην μου διά τήν παρεξήγησιν ἢ ὁποία, δικαιολογημένως, σᾶς ἐδημιούργησε τοιαύτην πικρίαν. Ὡς καί προφορικῶς σᾶς ἐξήγησα πρόκειται περί λανθασμένης ἐνεργείας ἐνίων κατωτέρων ἀστυνομικῶν, οἱ ὁποῖοι, ἀπερισκέπτως, ἔλαβον καί ἐκ μέρους μελῶν τῆς ὑμετέρας κοινότητος ὠρισμένα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα, ἐν τούτοις ἀνεφέροντο ἀποκλειστικῶς καί μόνον εἰς ἀλλοδαπὰ πρόσωπα, διαβιοῦντα εἰς τήν Χώραν καί οὐχί εἰς Ἕλληνας πολίτας, ὅπως ὑμεῖς.

Ὡς Ἕλληνες καί δὴ ὡς ἀστυνομικοί, αἰσθανόμεθα ἀρρήκτους τοὺς μεθ' ὑμῶν φιλικούς δεσμούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν δημιουργηθῇ καί σφυρηλατηθῇ κατά τό παρελθόν.

Εἰλικρινῶς ἐπιθυμῶ νά σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι

οὔτε ἦτο οὔτε θά ὑπάρξη ποτέ εἰς τὰς προθέσεις μας νά θίξωμεν φίλους συμπατριῶτας, ὅπως ὑμεῖς».

Ἐπικουρική ἀσφάλιση τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἰσραήλ. Κοινότητος Ἀθηνῶν

Μέσα στήν κοινωνική πολιτική τῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν εἶναι καί ἡ μέριμνα γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τῶν ὑπαλλήλων τῆς. Ἡ μισθοδοσία τους γινόταν πάντα σύμφωνα μέ τίς οἰκονομικές δυνατότητες τῆς Κοινότητος καί ἀσφαλῶς δέν κάλυπταν οὔτε καλύπτουν τίς πραγματικές ἀνάγκες τῶν ὑπαλλήλων. Ἀκόμα χειρότερη εἶναι ἡ κατάσταση γι' αὐτούς πού λόγω ὀρίου ἡλικίας σταματοῦν τή δουλειά τους καί εἶναι ὑποχρεωμένοι νά ζοῦν μόνο μέ τήν μικρή σύνταξη τοῦ ΙΚΑ χωρίς νά ἔχουν καμμιά ἄλλη ἐπικουρική ἀσφάλιση. Αὐτό τό κενό σκέφθηκε νά καλύψει τό Κοινοτικό Συμβούλιο σκοπεύοντας σέ δύο στόχους: Πρῶτο νά δώσει τή δυνατότητα μιᾶς καλύτερης διαβιώσεως στούς ἐξερχομένους ὑπαλλήλους καί δεύτερον νά ἐνθαρρύνει νέους πού θά ἤθελαν νά κάνουν καριέρα δουλεύοντας στήν Κοινότητα.

♦ Ἡ σημερινή διάρθρωση τῆς Κοινότητος μέ τά πολλαπλά προβλήματα πού τῆς παρουσιάζονται ἔχει ἀπόλυτο ἀνάγκη νέας ὁργανώσεως καί ἀνανεώσεως τοῦ Διοικητικοῦ Προσωπικοῦ. Γιά νά βρεθοῦν ὅμως οἱ κατάλληλοι ἄνθρωποι χρειάζονται κίνητρα, καί σάν τέτοια ἀποφασίσαμε πρῶτον: καλύτερες συνθήκες ἐργασίας, μισθοῦς ἀνταποκρινόμενους στήν σημερινή πραγματικότητα καί τήν ἐπικουρική ἀσφάλιση.

Ἡ προσπάθεια τώρα τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου τοῦ σημερινοῦ ἢ ἄλλου πού θά διαδεχθεῖ πρέπει νά εἶναι ἡ πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων. Οἱ δυσκολίες εἶναι μεγάλες καί θά χρειασθεῖ ἡ συνεργασία διοικούντων, ὑπαλλήλων καί ὄλων τῶν ὁμοθησίων. Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ προγράμματος θά ἔχει ἀντανάκλαση ἀσφαλῶς σ' ὅλη τήν κοινοτική ζωή.

Ἡ Κοινότης Ἰωαννίνων σήμερα

Πρίν ἀπό τή Χιτλερική καταστροφή ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότης Ἰωαννίνων ἀριθμοῦσε 1850 μέλη. Σώθηκαν μόνο 165 πού ἐπέστρεψαν μέ τήν ἀπελευθέρωση. Ἀπό αὐτούς μερικοί ἐγκαταστάθηκαν στήν Ἀθήνα καί ἄλλοι μετανάστευσαν στίς Η.Π.Α. καί στό Ἰσραήλ. Σήμερα ἡ Κοινότης Ἰωαννίνων ἀριθμεῖ 70 μέλη (30 οἰκογένειες). Ἀπό τήν ἀπελευθέρωση μέχρι σήμερα ἔχουν γίνει 36 γάμοι καί γεννήθηκαν 66 παιδιά (35 ἀγόρια καί 31 κορίτσια). Ἀπό αὐτά τά παιδιά, τά 30 περίπου ἔφυγαν ἀπό τά Ἰωάννινα μέ τίς οἰκογένειές τους καί ἐγκαταστάθηκαν στήν Ἀθήνα, στό Ἰσραήλ καί στίς ΗΠΑ.

♦ Στά Ἰωάννινα μέχρι τό 1964 λειτουργοῦσε ἕνα Ἑβραϊκό Δημοτικό Σχολεῖο, στό ὁποῖο φοίτησαν ὅλα τά παιδιά. Παράλληλα γινόταν καί μαθήματα Ἑβραϊκῶν, τά ὁποῖα ἐξακολουθοῦν νά γίνονται μέχρι σήμερα.

Μετά τό Δημοτικό Σχολεῖο τά παιδιά φοιτοῦν στά διάφορα Γυμνάσια τῆς πόλεως. Ἐν συνεχείᾳ τό σύ-

νολο σχεδόν τῶν μαθητῶν ἀκολουθεῖ ἀνώτατες καί ἀνώτερες σπουδές. Ἀπό τά 35 περίπου παιδιά πού μεγάλωσαν στά Ἰωάννινα, τά 17 σπούδασαν σέ Πανεπιστήμια (ἀπό τά ὁποῖα 7 σέ Ἀνώτατες Σχολές τοῦ Ἰσραήλ) (12 ἔχουν ἤδη πάρει πτυχίο καί 5 σπουδάζουν ἀκόμα). Ἐπίσης 6 σπούδασαν σέ Ἀνώτερες Σχολές. Ὑπάρχουν ἀκόμη 3 ὑποψήφιοι φοιτηταί, 3 μαθηταί Γυμνασίου καί 1 μαθητής Δημοτικοῦ. Μικρότερα παιδιά δέν ὑπάρχουν.

Ι.Κ.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Σαμουήλ Μεγήρ Μεγήρ

Ἕνας καλός Ἑβραῖος, ὁ Σαμουήλ Μεγήρ Μεγήρ, πέθανε καί κηδεύτηκε στά Γιάννινα στίς 4 τοῦ Νοέμβρη (23 Χεσβάν), σέ ἡλικία 54 χρονῶν. Ὁ μόνος ἀπό τήν πολυμελῆ οἰκογένεια τῶν Μεγήρ στά Γιάννινα πού κατόρθωσε νά ἐπιζῇ ἀπ' τόν μεγάλο διωγμό, ἀφοῦ ἀπέδρασε ἀπό τοὺς ναζιστές καθώς μετέφεραν τοὺς δύσμοιρους Γιαννιώτες Ἑβραῖους στό στρατόπεδο τῆς Λάρισας, τήν τραγική ἐκείνη μέρα τῆς 25 Μάρτη 1944.

Ἦταν πολύ γνωστός στοὺς ἑβραϊκοὺς κύκλους τῆς Ἀθήνας, σάν παρασκευαστής τοῦ κρασιοῦ «Κασιέρ γιά τό Πέσαχ» τῆς ποικιλίας «Ζίτσα» καί τῶν ἀγνῶν τυροκομικῶν προϊόντων τοῦ ἐργαστηρίου «Μάτσας καί Μεγήρ». Εἶχε κληρονομήσει ἀπό τόν παπoῦ του Νασούμ Μάτσα τίς δυό αὐτές τέχνες καί συνέχιζε ἔτσι τήν παράδοση τῆς οἰκογένειάς του πού οἱ ρίζες τῆς ἀπλώνονταν στά παλιά χρόνια. Γιατί ἡ Κοινότητα Ἰωαννίνων εἶχε ἀρκετοὺς δικούς τῆς τεχνίτες γιά τήν παρασκευή τῶν κρασιῶν καί τῶν τυριῶν (ἀνάμεσά τους τήν ἀγνωστή σήμερα ποικιλία «κασκαβάλι») πού ἔπρεπε νά ἐκπληρώνουν τοὺς ὄρους τοῦ «Κασρούτ» κι ἐπέβαλε μάλιστα μιὰ εἰδική κοινοτική εἰσφορά, ὅπως ἀναφέρουν οἱ παλιές ραββινικές ἀποφάσεις.

Ὁ ἀξέχαστος Σάμ εἶχε διατηρήσει τή μακρόχρονη αὐτή παράδοση καί συνδυάζοντας τήν πατροπαράδοτη τιμιότητα κι εὐλικρίνεια στήν τόσο εὐπαθεῖ αὐτή τέχνη, μαζί μέ τήν παραδειγματική ἐργατικότητά του, προσέλκυσε τήν ἀγάπη μιᾶς πλατειᾶς πελατείας ἀπό τά λαϊκά στρώματα καί τίς φτωχογειτονίες, πού μέ συγκίνηση ἔμαθαν τόν πρόωρο χαμό του καί προσῆλθαν νά τόν συνοδεύσουν στήν τελευταία του κατοικία.

Ἡ μικρή Κοινότητα Ἰωαννίνων στερήθηκε ἕνα ἀπό τά πιό ἀγαπητά μέλη τῆς κι ἡ οἰκογένειά του τόν ἀκούραστο στυλοβάτη τῆς. Στή γυναῖκα του καί τά δυό παιδιά του εὐχόμαστε τή θεία παρηγοριά.

Ι. Μ.

ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Στά ἀποτελέσματα τῶν Ἀνωτ. Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, πού δημοσιεύτηκαν στό φύλλο τοῦ Νοεμβρίου, ἀναφέρεται ἡ Κωνσταντίνου Βίκου ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: Σαμπεθαΐ Βίκη τοῦ Ραφαήλ.

αυτούς. Κάθε δέ απομάκρυνσή μας απ' αυτές τīs υποχρεώσεις πρὸς τὸν συνάνθρωπό μας, θεωρεῖται κατὰ τή Βιβλική ἔκφραση «βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ».

Οἱ διδάσκαλοι τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἀνήκουν σέ ἐκείνη τήν τάξη τῶν θρησκευτικῶν ἡγετῶν, οἱ ὅποιοι ποτέ δέν ἐδίδαξαν ἐκεῖνον τὸν τόσο καταστρεπτικό καί βλαβερό κανόνα, τὸ «ἔξω ἀπὸ ἐμένα δέν ὑπάρχει σωτηρία». Οἱ συμφορές πού ἐπέφερε, σ' ὅλη τήν ἀνθρωπότητα, αὐτός ὁ κανόνας εἶναι ἀνυπολόγιστες. Ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἀπάνθρωπο οἰκοδόμημα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως καί τῶν θρησκευτικῶν διωγμῶν, στηρίχθηκε πάνω στήν κακή ἑρμηνεία τοῦ προαναφερθέντος κανόνος.

Σύμφωνα μέ τήν Ραββινική ἑρμηνεία, τὸ προσκλητήριο τοῦ Ἡσαΐα (26 : 2), «ἀνοίξατε τὰς πύλας καί θέλει εἰσελθεῖ τὸ δίκαιον ἔθνος, τὸ φυλάττον τήν ἀλήθειαν», δέν ἀναφέρεται μόνο στὸν Ἑβραῖο, ἀλλὰ καί στοῦ μή Ἑβραῖο. Μέ τὸ ἴδιο πνεῦμα ἐξηγεῖται καί ὁ στίχος ἀπὸ τοὺς Ψαλμοὺς (118 : 20): «αὕτη εἶναι ἡ πύλη τοῦ Κυρίου· οἱ δίκαιοι θέλουσι εἰσελθεῖ εἰς αὐτήν». Ἀφορᾷ τοὺς δικαίους ὅλων τῶν λαῶν. Ὅπως, ἐπίσης, καί ἡ φράση: «ἀγάλλεσθε, δίκαιοι, ἐν Κυρίῳ», (Ψαλ. 31 : 1).

Κατὰ τήν Ἰουδαϊκή ἀντίληψη, ὁ Θεὸς δέν κρίνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τή θρησκεία του, τή φυλή του ἢ τὸ χρῶμα τοῦ δέρματός του, ἀλλὰ σύμφωνα μέ τīs πράξεις του καί τή συμπεριφορά του σάν ἀνθρώπινο πλᾶσμα. Γιά νά μή ὑπάρχει καί ἡ παραμικρή ἔστω ἀμβολία γιά αὐτό, ἕνας νομοδιδάσκαλος διακήρυξε ἀπερίφραστα, (Tanah debe Eliy. on Judges, 4 : 4): «Καλῶ τὸν οὐρανὸ καί τή γῆ μάρτυρές μου ὅτι, εἴτε πρόκειται γιά Ἑβραῖο εἴτε γιά μή Ἑβραῖο, εἴτε γιά ἄνδρα εἴτε γιά γυναῖκα, εἴτε γιά δοῦλο εἴτε γιά δούλη, τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἀναπαύεται ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μέ τὰ ἔργα αὐτοῦ».

Η.Σ.

♦ *Γιωσέ υἱὸς τοῦ Γιωχανάν, ὁ ἐξ Ἱερουσαλήμ, εἶπεν: Ἔστω ὁ οἶκος σου εὐρέως ἀνοικτός, καί ἔστωσαν οἱ πτωχοὶ μέλη τοῦ οἴκου σου, καί μή πλήθυνε λόγους μετὰ τῆς συζύγου [περὶ τῆς συζύγου του εἶπε τοῦτο· κατὰ μείζονα δέ λόγον περὶ τῆς συζύγου τοῦ πλησίον του. Ἐντεῦθεν (καί) οἱ σοφοὶ εἶπον: Πᾶς ὁ πληθύνων λόγους μετὰ τῆς συζύγου προξενεῖ κακὸν εἰς τὸν ἑαυτὸν του καί ἀπέχει ἀπὸ τῶν ρημάτων τοῦ Νόμου, καί τὸ τέλος του (εἶναι τὸ ὅτι) κληρονομεῖ τήν Γέενναν].*

* Μετὰ τῆς συζύγου· κατ' ἄλλους περιλ. μετὰ γυναικῶν. — εἶπε τοῦτο· ἀνάγν. γ' ἄρσ. ἐν. + ἐπιθ. ἀντ. ἐμαρῶ ἀντὶ γ' ἄρσ. πλ. ἀμεροῦ (= εἶπον) — τοῦ πλησίον του κυριολ. τοῦ συντρόφου του. — καί ἀπέχει... τοῦ Νόμου· ἤτοι καί παραμελεῖ τήν μελέτην τοῦ Νόμου.

(Ἀπὸ τὸ Περκέ Ἀβότ)
Μετάφραση Α.Π. Χαστούπη

ΚΟΜΟΤΗΝΗ: Μιά Κοινότης πού ἔσβυσε σάν τόσες ἄλλες...

Ἀφορμή γιά τīs λίγες αὐτές γραμμές, μᾶς ἔδωσε ἡ Κυρία Χρυσάνθη Τσίκουτα (Ἀγ. Δημητρίου 139, Θεσσαλονίκη), μ' ἓνα γράμμα της πού δημοσιεύθηκε στήν Ἐφημερίδα «Μακεδονία» στίς 2 Ἰουνίου 1974. Οἱ Ἰσραηλίτες, ἔγραφε ἡ κ. Τσίκουτα, ἔδιναν ζωὴ στὸν τόπο.... τὸ πέρασμά των ἀπὸ τήν Κομοτινὴ ἄφησε ἐποχή...»

Μποροῦσε ἀλήθεια, νά μὴν ἀφήση ἐποχὴ αὐτὸ τὸ «πέρασμα» ἀφοῦ βασιλεψε ἀνάμεσα σέ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς ἀκριτικῆς αὐτῆς γωνιᾶς τῆς Ἑλλάδος ἀγάπη καί κατανόηση; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου στή Θρακικὴ αὐτὴ περιοχὴ χάνεται στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Ὁ Ἀριστοφάνης στοὺς «Ἀχαρνῆς», ἀναφέρει ὅτι ὁ Σιτάλκης ὁ Βασιλείας τῆς Θράκης, ἔστειλε ἀπεσταλμένους του, στήν Ἀθήνα καί πολλὰ ἀρχαῖα κείμενα ἐπεξηγοῦν στὰ εἰδικὰ σχόλια ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Σιτάλκη ἦσαν Ἰουδαῖοι «Φασί δέ αὐτοὺς Ἰουδαίους εἶναι» (ΑΧΑΡΝΗΣ στ. 162 σχολ. 1, ἐκδ. ΦΕΞΗ). Ἐξ ἄλλου ἡ παρουσία Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου βεβαιοῦται καί ἀπὸ ἐπιγραφές πού βρέθηκαν στήν Ἀρχαία πόλη Μαρώνεια, πού ἀπέχει 30 περίπου χιλιόμετρα ἀπὸ τήν Κομοτινὴ. Λέγεται μάλιστα ὅτι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μαρώνειας, ὁ Μάρωνας, γιὸς τοῦ Βασιλεία τῆς Χίου Οἰνοποῖωνα, ταξιδεύοντας μέ μιά πολύμορφη ἀκολουθία στὸν τότε γνωστὸ κόσμο, Αἴγυπτο, Ἀσσυρία καί ἄλλοι, ἔφθασε καί στή Θράκη ὅπου καί παρέμεινε γιὰ εἴχε πιά γεράσει ὕστερα ἀπὸ τὸ πολύχρονο καί κοπιαστικὸ ταξείδι του. Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἄτομα τῆς ἀκολουθίας του, σύμφωνα μέ τήν παράδοση, ἦταν καί Ἰουδαῖοι.

Ὁ Μάρωνας στή Θράκη ἵδρυσε μιά πόλη πού πῆρε τὸνομά του «ΜΑΡΩΝΕΙΑ», γνωστὴ στὸν ἀρχαῖο κόσμο, ὄχι μόνο γιά τὸ θαυμάσιο θέατρό της, ἀλλὰ καί γιά τὸ ἐξαίρετο κρασί της τὸν «Μαρώνειον οἶνον». Ἴσως αὐτὸ τὸ ἐξαίρετο κρασί, αὐτὸ τὸ περίφημο «Θρακιώτικο Νέκταρ» νά σκορποῦσε ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ὄχι μόνο τὸ κέφι καί τὴν χαρά, ἀλλὰ καί τὴν ἀγάπη καί ἀδελφοσύνη ἀνάμεσα σέ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Θρακικῆς αὐτῆς γωνιᾶς. Ἀγάπη καί ἀδελφοσύνη πού διατηρήθηκε ἀνά τοὺς αἰῶνες...

Παράδειγμα πρὸς μίμηση ἀπετέλεσε ἡ συνεργασία τοῦ Συλλόγου Κυριῶν τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Κομοτινῆς μέ τοὺς Συλλόγους Κυριῶν «Ἡ Ροδόπη» καί Κυριῶν καί Δεσποινίδων «Ἡ Εἰρήνη», πού συντηροῦσαν μαθητικὸ συσσίτιο καί παιδικὸ σταθμό.

Ένθύμιον έορτῆς τοῦ Πουρίμ, τοῦ Συλλόγου «Ἀχδούτ» Κομοτινῆς (1937).

Τό πνεῦμα αὐτό τῆς συνεργασίας ἄρχισε ἀπό τήν πρώτη στιγμή πού ἡ Ἑννάτη Ἑλληνική Μερραρχία μαζί μέ τά Γαλλικά Συντάγματα, δύο Πεζικοῦ καί ἓνα ἱππικοῦ, μέ ἀρχηγό τόν Γάλλο στρατηγό SARPY, ἐγκαταστάθηκαν στήν Κομοτινή τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1919. Τά σπίτια τῶν Ἰσραηλιτῶν θεωρήθηκαν κατάλληλα νά φιλοξενήσουν τοὺς Ἕλληνες καί τοὺς Γάλλους ἀξιωματικούς καί γιά λόγους ἀσφαλείας καί γιά λόγους ἀνέσεων, ἀλλά καί γιατί ἐγνώριζαν τήν Γαλλική γλῶσσα καί ἦταν εὐκολή ἡ συνεννόηση. Ὅταν τόν Μάιο τοῦ 1920 παρέμεινε μόνιμα ὁ Ἑλληνικός στρατός ἡ συνεργασία ὄχι μόνο συνεχίσθηκε ἀλλά μετατράπηκε σέ πραγματική φιλία, πρό πάντων ὅταν ἐφθασε στήν Κομοτινή ὁ διορισθεὶς ἀπό τήν Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων, Ἑρρίκος Μοργκεντάου, πού λόγω τῆς Ἑβραϊκῆς του καταγωγῆς φιλοξενήθηκε ἀπό τήν Ἰσραηλιτική Κοινότητα καί συγκεκριμένα ἀπό τοὺς κυρίους Χαΐμ Νεφούση καί Γιονᾶ Ρωμᾶνο.

Ἔτσι δόθηκε ἡ εὐκαιρία στὸν ἐπιφανῆ φιλοξενούμενο νά παρακολουθήσῃ καί τό κοινοτικό ἔργο καί νά ἐκτιμήσῃ σάν δημοσιολόγος ἓνα Κοινοτικό εἰδικό Ταμεῖο, ὀνομαζόμενο «Ἀβαδρίμ» ἀπό τή βιβλική λέξη «Ἀβόντα», πού σημαίνει «ἐργασία» καί ἀντιπροσώπευε τό μόχθο τῶν ἐργαζομένων ἀπόρων πού τοποθετοῦσαν ἐκεῖ τίς οἰκονομίες τους γιά μελλοντικές τους ἀνάγκες. Ἀπό τό κεφάλαιο αὐτό δημιουργήθηκε ἡ Λέσχη τῆς Κοινότητος σέ οἰκόπεδο πού συνόρευε

μέ τό Δημοτικό Ἰσραηλιτικό Σχολεῖο. Στό κοινοτικό αὐτό Σχολεῖο διδάχθηκε ἡ Νεολαία τῆς Κοινότητος τήν Ἑλληνική, Ἑβραϊκή καί τήν Γαλλική γλῶσσα πού οἱ Κομοτιναῖοι Ἰσραηλίτες, ὅσοι δέν τήν ἐγνώριζαν, προσπάθησαν νά τήν ἐκμάθουν φοιτῶντας ἀκόμα καί στά δύο Κρατικά Νυκτερινά Σχολεῖα πού ἐλειτούργησαν εὐθύς μετά τήν ἀπελευθέρωση γιά τοὺς μεγάλους.

♦ Ἡ Κοινότης διατηροῦσε Συναγωγή, πού βρίσκεται στήν Πλατεία Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. Τό ὄνομα αὐτό δόθηκε γιά νά τιμήσουν μιά ἐπιγραφή πού βρῆκαν στά περιβάλλοντα τήν πόλη τείχη, δύο διαπρεπεῖς Κομοτιναῖοι, ὁ Στίλπων Κυριακίδης, λαογράφος — Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης καί ὁ Σοφοκλῆς Κορνηνός, Δήμαρχος Κομοτινῆς. «Θεοδοσίου Κτίσμα» ἔλεγε αὐτή ἡ ἐπιγραφή. Σέ μικρή ἀπόσταση ἀπό τή Συναγωγή βρίσκεται ὁ Μητροπολιτικός Ναός «Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου». Ἀπό τοὺς δύο αὐτοὺς Ναούς, ἀπό τοὺς δύο αὐτοὺς τόπους λατρείας ἀκούγονταν οἱ ἴδιοι ὕμνοι, οἱ ἴδιοι ψαλμοί, οἱ ἀθάνατοι «ψαλμοὶ τοῦ Δαβίδ», πού τροφοδοτοῦσαν τοὺς κατοίκους τῆς Κομοτινῆς μέ ἀγάπη καί ἁρμονία.

♦ Ἀξιόλογη ἦταν καί ἡ πνευματική δράση τῆς Νεολαίας τῆς Κοινότητος. Ἱστορικές ἔμειναν οἱ θεατρικές παραστάσεις τοῦ Συλλόγου τῶν Νέων «Ἀχαδούτ» μέ τά μεταφρασμένα στά Ἑλληνικά ἔργα τοῦ Ρακίνα «Ἑσθήρ» καί «Ἀθαλία» καί μέ τίς μορφές τῶν Βιρζι-

νή Ἀλμποχέρ, Σόλ Δάσσα καί Ἀλμπέρ Κεσσάλες στούς ρόλους τῶν πρωταγωνιστῶν. Οἱ νεαρές μαθητριοῦλες τοῦ Ἑβραϊκοῦ Σχολείου ἀποτελοῦσαν τό χορό καί θύμιζαν τά ἀρχαῖα Ἑλληνικά δράματα σάν ἔψαλλαν·

..Μόνον ἀνάμνηση σκληρή, ἀλλοίμονο, μᾶς μένει οἱ ὄχθες τοῦ Ἰορδάνη, οἱ τόποι οἱ καρποφόροι, οἱ τερπνές κοιλάδες καί τά Ἅγια τά ὄρη...»

Οἱ νέοι αὐτοί πού ἔψαλλαν τούς στίχους τοῦ Ρακίνα μέ τήν ἴδια συγκίνηση, μέ τόν ἴδιο παλμό πού ἔψαλλαν «Τήν σκλάβαν τήν πόλιν πού κάθεται στό Βόσπορο καί κλαίει», τόν «Διγενή Ἀκρίτα», τό «ὄλη Δόξα, ὄλη χάρη» καί ὅλα τά Δημοτικά τραγούδια, δέν εὐδόκησαν νά ἰδοῦν ποτέ τά «Ἅγια τά ὄρη καί τίς τερπνές κοιλάδες», γιατί χάθηκαν... ἄλλοι ἔπесαν στά φαράγια τῆς Πίνδου, ἄλλοι σύρθηκαν, ἀκόμα καί τραυματίες, στόν ὑγρό τάφο τους στά βαθειά νερά τοῦ Δούναβη, ἢ στούς θαλάμους ἀερίων, στό μαρτυρικό τους θάνατο, ἀνάμεσα στίς ἑκατοντάδες χιλιάδες τῶν νέων πού ἀποτελοῦν τό ὁλοκαύτωμα τῶν ἑξ ἑκατομμυρίων ἀδικοσκοτωμένων ἀδελφῶν μας, θυμάτων τῆς ναζιστικῆς θηριωδίας...

Ἔτσι χάθηκε ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότης Κομοτινῆς: μιά Κοινότης ἔσβυσε σάν τόσες ἄλλες...

B.X.

Καζαντζάκης καί Μπεναρόγια: Συνεργάτες στήν πολιτική

Εἶχαμε γράψει στό φύλλο τοῦ Νοεμβρίου τῶν «Χρονικῶν» γιά τή συμβολή τοῦ Ἀβραάμ Μπεναρόγια στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος.

Ἐνα πρόσφατο ἄρθρο στά «Νέα», τοῦ κ. Γ. Γάιου, γιά τήν πολιτική δραστηριότητα τοῦ Ν. Καζαντζάκη ξανάφερε στήν ἐπιφάνεια τήν προσωπικότητα τοῦ Μπεναρόγια.

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο αὐτό ὅταν ὁ μέγας Ἕλληνας λογοτέχνης ἀπεφάσισε, τό 1945, ἀμέσως δηλαδή μετά τήν Κατοχή, νά ἀσχοληθῇ μέ τήν πολιτική, μεταξύ τῶν στενῶν συνεργατῶν του ἦταν καί ὁ Μπεναρόγια. Συγκεκριμένα, ὁ Καζαντζάκης μετά τό Παν - Σοσιαλιστικό Συνέδριο, πού πραγματοποιήθηκε στόν κινηματογράφο «Τιτάνια», στίς 4. 1. 1946, προχώρησε στήν συγκρότησι ἐνιαίου πολιτικοῦ σοσιαλιστικοῦ φορέως μέ τήν ἐπωνυμία Σ.Κ - Ε.Λ.Δ. Πρόεδρος αὐτῆς τῆς σοσιαλιστικῆς κινήσεως ἦταν ὁ Ἀλ. Σβῶλος, ἀντιπρόεδρος ὁ Ἡλ. Τσιριμῶκος καί μέλη τῆς Κ.Ε οἱ Καζαντζάκης, Μπεναρόγια καί Παπαμῆτρος.

Στό μικρό διάστημα πού ὁ Καζαντζάκης ἀσχολήθηκε μέ τήν πολιτική (ἀπεχώρησε μετά τίς ἐκλογές τῆς 31. 3. 1946) ἡ συνεργασία του μέ τόν Μπεναρόγια ἦταν ἐποικοδομητική καί φιλική.

Ματιές στήν ἱστορία τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης

Ὁργάνωση τῶν μεταναστῶν — Ἀνάπτυξη τῆς Παιδείας

Στόν 8ο καί 9ο αἰῶνα οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης διεδραμάτισαν σημαντικό ρόλο μέ τίς προσπάθειές τους νά προσηλυτίσουν στόν Ἰουδαϊσμό τή Βουλγαρική Δυναστεία. Ἐνα χειρόγραφο τοῦ Βατικανοῦ ἀφηγεῖται τά τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν.

Ἡ Θεσσαλονίκη διοικεῖτο τότε σύμφωνα μέ τή Βυζαντινή νομοθεσία. Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητος ἔφερε τόν τίτλο τοῦ «Ἐφόρου», τούς δέ Ἑβραίους τούς ἔλεγαν «ρωμανιώτες» (ἀπό τήν λέξη «Ρωμαῖοι») ἢ «Ἕλληνες». Ἡ μητρική τους γλῶσσα ἦταν ἡ ἑλληνική. Εἶχαν μιά συναγωγή, τήν «Ἐτς Ἀχαίμ» πού χωρίστηκε, ἄγνωστο πότε, σέ δύο: τήν «Ἐτς Ἀχαίμ» καί τήν «Ἐτς Ἀδάατ», γιά νά ἐνωθοῦν πάλι ἀργότερα σέ μιά. Στή συναγωγή «Ἐτς Ἀχαίμ» εἶχε μιλήσει, τό 50 ἢ 53 μ.Χ., ἐπὶ τρία Σάββατα συνέχεια, κατά τίς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἡ συναγωγή «Ἐτς Ἀχαίμ» ὑπῆρξε ἢ διατηρήθηκε στό ἴδιο μέρος μέχρι τό 1917, ὅποτε καταστράφηκε στή μεγάλη πυρκαϊά τῆς 18ης Αὐγούστου ἐκείνου τοῦ χρόνου, πού σάρωσε ὅλο τό κέντρο τῆς πόλης.

Κατά τήν παράδοση, αὐτή ἡ συναγωγή ἦταν γνωστή σάν «συναγωγή τῶν Ἑλλήνων» «Κεῖλά ντελός Γκρέγος» ἢ «τῶν Ρωμανιωτῶν». Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς ἡ ἀρχαία «Ἐτς Ἀχαίμ» βρισκόταν στήν ἴδια ἀκριβῶς τοποθεσία ἐκείνης πού εἶχεν ἐπισκεφθῇ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ἡ βεβαιότητα αὐτή βασίζεται πάνω στά ραββινικά κείμενα πού ἀπαγορεύουν τήν μετακόμιση τῶν χρήσιμων ὑλικῶν ὅταν καταστρέφεται, καθ' οἷονδήποτε τρόπο, μιά συναγωγή. Πρέπει νά ἀνοικοδομηθῇ μέ τά ἴδια χρήσιμα ὑλικά στήν ἴδια τοποθεσία.

Ἐκτός τούτου, ἡ «Ἐτς Ἀχαίμ» ἦταν χτισμένη δίπλα στό θαλάσσιο τεῖχος πού ἀποτελοῦσε τόν τέταρτο τοῖχο τῆς μέχρι τό 1904, ὅποτε ἔγιναν τά λιμενικά ἔργα τῆς Θεσσαλονίκης καί ὁλοκληρώθηκε ἡ κατεδάφιση τοῦ παραλιακοῦ τεῖχους. Μέ τή δημιουργία τῆς παραλίας καί τήν ἐκχωμάτιση μιᾶς λωρίδας τῆς θάλασσας, δημιουργήθηκαν δύο παράλληλοι δρόμοι, ὁ σημερινός παραλιακός καί ὁ παράλληλος αὐτοῦ, γνωστός σάν ὁδός Καλαποθάκη. Ἔτσι ἡ «Ἐτς Ἀχαίμ», μέ τήν κατεδάφιση τοῦ παραλιακοῦ τεῖχους καί τή δημιουργία, μέ τήν ἐκχωμάτιση, δύο δρόμων, βρισκό-

ταν πιά πίσω από την όδο Καλαποθάκη ή από το «δεύτερο μῶλο», όπως την ἔλεγαν πρὶν ἀπὸ τὸ 1917.

Τὸ γεγονὸς πού ἡ συναγωγή «Ἔτσ Ἀχαίμ» ἦταν χτισμένη δίπλα στὴ θάλασσα, μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἀρχαιότητά της. Κάποτε δὲν χτίζονταν συναγωγές στὴ διασπορά. Ὁ Φλάβιος Ἰώσηπος ἀναφέρει ὅτι οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἀλικαρνασσοῦ ἔλαβαν τὴν ἄδεια ἀπὸ τὸν Καίσαρα νὰ ἱδρῦσουν μιά συναγωγή, καὶ τὴν ἔχτισαν, «κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν πατέρων τους», κοντὰ στὴ θάλασσα. Οἱ ραββῖνοι εἶχαν ὑπογραμμίσει, σ' ἓνα σχόλιο τοῦ βιβλίου τῆς «Ἐξόδου» (Σεμότ ραμπά) μιά φράση κατὰ τὴν ὁποία τὸ θεῖο πνεῦμα κατεβαίνει ἐκεῖ πού ὑπάρχει καθαριότητα. Ἀπὸ κεῖ βγάλαν τὸ συμπέρασμα πὼς μπορεῖ νὰ χτισθῇ συναγωγή ἐκεῖ πού ὑπῆρχε ἓνα ὑδάτινο ρεῦμα, ἢ θάλασσα, ἢ λίμνη. Στὸς Φιλίππους π.χ., κατὰ τὶς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», οἱ Ἑβραῖοι προσεύχονταν κοντὰ σ' ἓνα ὑδάτινο ρεῦμα, πρὸς τὴν Προσωτσάνη.

Αὐτὴ ἦταν ἡ περίπτωση τῆς «Ἔτσ Ἀχαίμ», ὅπως εἶναι ἀκόμη κι' ἡ περίπτωση τῆς συναγωγῆς τῆς Βέροιας, ὅπου καὶ κεῖ μίλησε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ πού κεῖται κοντὰ στὸν Τριπόταμο. Ἡ «Ἔτσ Ἀχαίμ» βρισκόταν κάπου γύρω ἀπὸ τὴν σημερινή ὁδὸ Δημοσθένους.

Ὁ ἐβραϊκὸς πληθυσμὸς ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἀξιόλογα μετὰ τὴν κατάληψη τῆς πόλης ἀπὸ τοὺς Ὀθωμανοὺς, τὸ 1430. Κατατρεγμένοι Ἑβραῖοι ἀπὸ τὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης κατέφευγαν στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ ζήσουν κάτω ἀπὸ ἐπιεικέστερους οὐρανούς. Ἔχομε σχετικὰ μιά σοβαρὴ μαρτυρία: ὁ ραββῖνος Γισχάκ Τσαρφατῆ, πού εἶχε μεταναστεύσει ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία, ἀπηύθυνε, τὸ 1453 (σαράντα χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἔξοδο τῆς Ἰσπανίας), μίαν ἐπιστολὴν - ἐγκύκλιο στὸς ὁμόθρησκους τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ τοὺς καλέσῃ νὰ ἔρθουν στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου θὰ ζοῦσαν μίαν ἡσυχὴ ζωὴ, «ὁ καθένας κάτω ἀπὸ τὸ κλῖμα τοῦ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν συκιά του». Ἡ ἐκκλήση αὐτὴ τοῦ ραββίνου Τσαρφατῆ εἶχε βαθεῖαν ἀπήχηση, δὲν ἄργησαν νὰ ἔρχονται μετανάστες ἀπὸ διάφορες χῶρες τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλία.

Οἱ μετανάστες ἀπὸ τὴν Γαλλία προέρχονταν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν Προβιγγία καὶ ἱδρυσαν μιά συναγωγή πού τὴν ὠνόμασαν συναγωγή «Προβίντσια», ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς περιοχῆς τῆς καταγωγῆς τους. Ἐκεῖνοι ἀπὸ τὴν Ἰταλία ἱδρυσαν τὶς συναγωγές «Ἰτάλια», «Συσίλια», «Πούλια» κ.λ.π.

Κατὰ τὸ ραββῖνο Δαβίδ Μιγέρ Λεών, ὑπῆρχε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ μιά Καραϊτικὴ Κοινότητα, ἡ ὁποία λειτούργησε ὡς τὸ τέλος τοῦ 16ου αἰῶνα. Ἐπίσης, λειτούργησε καὶ μιά Σαμαρείτικη Κοινότητα, προφανῶς μέχρι τὸν 11ον αἰῶνα.

Μιά μαζικὴ καὶ ριζικὴ ἀλλαγὴ ἐπῆλθε στὴν ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ θέση τῶν μικρῶν αὐτῶν ὁμάδων Ἑβραίων, καταγομένων ἀπὸ διάφορες χῶρες, μέ τὴν ἀφιξή, ἀπὸ τὴν Ἰσπανία, ἀπὸ τοῦ 1492 καὶ ἀπὸ τὴν Πορτογαλία ἀπὸ τοῦ 1497, ἐκδιωχθέντων Ἑβραίων. Οἱ καθολικοὶ βασιλεῖς τῆς Καστίλλης καὶ τῆς Ἀραγωνίας πού πλούτισαν ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἀπὸ τὴν κατάκτηση τοῦ βασιλείου τῆς Γρανάδας, θέλησαν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους, τοὺς «ἄπιστους», ὅ-

πως τοὺς ἔλεγαν. Μ' ἓνα διάταγμα, ὑπογραφέν στὸ παλάτι τῆς Ἀλάμπρας τὸ 1492, ἀποφάσισαν τὴν ἐκδίωξη τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τὴν Ἰσπανία. Ἔτσι, μερικὲς ἑκατοντάδες χιλιάδων ἀπ' αὐτοὺς πῆραν τὴν ράβδο τῆς ἐξορίας, τὴν καθορισθεῖσαν ἡμερομηνία γιὰ τὴν ἀναχώρησή τους, στίς 9 τοῦ μηνὸς ἸΑΒ 5252 (1492).

Ἡ πικρὴ αὐτὴ ἐξορία ἀποτελεῖ τὴ μελανώτερη σελίδα τῆς ἐβραϊκῆς ἱστορίας, μετὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ, τὸ 7ο μ.Χ., γιατί εἶχε ὀδυνηρὲς συνέπειες ὄχι μονάχα γιὰ τοὺς ἐκδιωχθέντες, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὁλόκληρο γενικὰ τὸν Ἰουδαϊσμό. Θεωρήθηκε πὼς ὁ Ναὸς καταστράφηκε γιὰ τρίτη φορὰ καὶ πὼς τὰ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ πῆραν γιὰ τρίτη φορὰ τὸ δρόμο τῆς ἐξορίας.

Τὸ κύριο ρεῦμα τῶν προσφύγων πῆρε τὴν κατεύθυνση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, καὶ ἰδιαίτερα τῆς πόλης τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ Σουλτάνοι Βαγιαζήτ ὁ Β', Σελήμ ὁ Α' καὶ Σολιμάν ὁ Α' τοὺς δέχτηκαν μέ συμπάθεια στὰ ἐδάφη τους καὶ τοὺς χορήγησαν τὶς ἴδιες ἐλευθερίες τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Μεταξὺ τῶν πρώτων σοφῶν πού ἤλθαν στὴ Θεσσαλονίκη, ἀναφέρομε τοὺς Ντόν Γεουδά Μπενβενίστε, Μωσέ Ἀλμπέλδα, Σαμουήλ Φράγκο, Ἰακώβ Μπέν Χαβίβ, Ἰωσήφ Πάση, Λεβῆ Μπέν Χαβίβ, Σολομὼν Ταῖτασάκ καὶ τὸν υἱὸ τοῦ Ἰωσήφ, Σαμουήλ Ταῖτασάκ, Σαμουήλ Ἀλμοσνῖνο, Ἀβραάμ Λεμπέιτ Χαζάν, Βενιαμίν Πάπο, Μαῖρ Ἀράμα, Σαμουήλ Οὐζιέλ, Ἐλιέζερ Ἀσιμεωνί, τὸ διάσημο ἰατρὸ Ἀμάτο (Χαβίβ) Λουζιτάνο καὶ τὸν Ἰωσήφ Κάρο, συγγραφέα τοῦ «Σουλχάν Ἀρούχ». Ὅλοι τους ὠργανώθησαν σέ συναγωγές, μέ βάση τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς τους. Ἰδρυσαν, ἔτσι στὴν ἀρχή, ἔξη συναγωγές: «Καταλάν», «Ἀραγών», «Καστίλια», «Λισμπόν», «Γκερούς Σεφαράδ», καὶ «Μαγιόρ» (Μαγιόρκα).

Αὐτές οἱ συναγωγές εἶχαν τὰ ἔθιμά τους καὶ τὰ ἰδιαίτερα προσευχητάριά τους, πού ἀργότερα συγχωνεύθηκαν, τὴν ἐποχὴ τοῦ Σαμουήλ Μεδίνα ντέλ Κάμπο, σ' ἓνα ἐνιαῖο προσευχητάριον, γνωστὸ μέχρι σήμερα σάν «Μαχζόρ Κεμινάγκ Σεφαρδῆ» (προσευχητάριο κατὰ τὰ ἰσπανοεβραϊκὰ ἔθιμα). Τὰ μέλη τους, παρὰ τὶς διώξεις πού ὑπέστησαν στὴν Ἰσπανία, διετήρησαν τὴν ἀνάμνηση τῆς χώρας πού τοὺς ξεκλήρησε καὶ πρόσθεσαν στὰ ὀνόματά τους τὶς τοπωνυμίες τῆς καταγωγῆς τους, ὅπως π.χ. ραμπῆ Ἀβραάμ Καταλάνο, ραμπῆ Περαιχιά Ἰταλιάνο, ραμπῆ Μωσέ Κορδοβέρο, ντέ Κάστρο, ντέ Μεδίνα, Κουένκα κλπ.

Οἱ νεοφερμένοι δὲν ἄργησαν νὰ δώσουν στὴν πόλη τὴν ὄψη μιᾶς ἰσπανικῆς πολιτείας καὶ νὰ εἰσαγάγουν τὰ ἔθιμα καὶ ἔθιμα τῆς Ἰσπανίας, πού ἐπιβλήθηκαν ἢ προσαρμόσθηκαν στὰ ἔθιμα καὶ ἔθιμα τῶν ρωμανιωτῶν καὶ τῶν ἀσκεναζίμ, πού ἡ ἐγκατάστασή τους στὴν πόλη εἶχε προηγηθῇ.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἰσπανοεβραϊκοῦ στοιχείου ἦταν γενικώτερη στὸν ὑπόλοιπο ἐβραϊκὸ πληθυσμὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Δὲν πέρασαν πολλὰ χρόνια καὶ δὲν μιλιόταν πιά παρὰ ἡ ἰσπανικὴ γλῶσσα. Ἡ ἑλληνικὴ, ἡ ἰταλικὴ, ἡ γαλλικὴ, ἡ γίντις ἐγκατελήφθησαν. Ἡ ἰσπανικὴ ἐγίνε ἡ μητρικὴ γλῶσσα ὅλων τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ παρέμεινε σὰ τέτοια μέχρι τῆς χιτλερικῆς καταστροφῆς, τὸ 1943.

Οἱ συναγωγές συγκέντρωναν ὅλη τὴν κοινωνικὴ

Τό νοσοκομείο Χίρς τῆς Θεσ/νίκης τό 1907.

κίνηση τῶν Ἑβραίων. Ἐπικεφαλῆς κάθε συναγωγῆς ἦταν ἓνας ραββῖνος, πού ἔφερε καί τόν τίτλο τοῦ «Μπαρμπίτς Τορά», (βαθειά γνώστης τῆς Τορά), ὁ ὁποῖος συγκέντρωνε τρεῖς λειτουργίες: ἐκείνη τοῦ δάσκαλου τοῦ ταλμούδ, ἐκείνη τοῦ ἱεροδικαστῆ καί κείνη τοῦ ἱεροκήρυκα.

Ἐκτός τοῦ ραββίνου, κάθε συναγωγή εἶχε καί μίαν αἰρετή διοίκηση λεγόμενη «ἐπιτροπή τῶν Παρνασίμ» πού ἐπέβλεπε γιά τούς καλούς τρόπους καί τήν κόσμια συμπεριφορά τῶν μελῶν τῆς συναγωγῆς.

Στό μεταξύ, ὁ ἀριθμός τῶν νεοφερμένων αὖξανε. Μαζύ τους αὖξανε καί ὁ ἀριθμός τῶν συναγωγῶν πού ἔφθασε τίς τριάντα καί ἀργότερα τίς τριάντα ἔξι.

Ὡς τό 17ον αἰῶνα, ὅλα τά καράβια πού ἄραζαν στό λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης, ἀποβίβαζαν καί μερικές ἑβραϊκές οἰκογένειες ἢ οἰκογένειες ἀπό «μαρράνος» πού εἶχαν βαπτισθῇ μέ τή βία καί ἔφευγαν ἀπό τά νύχια τῆς Ἱερᾶς Ἐξέτασης. Ἔρχονταν στή Θεσσαλονίκη γιά νά ἐπανέλθουν στήν πίστη τῶν πατέρων τους καί γιά νά μποροῦν νά λατρεύουν ἡσυχά πιά τόν ἰουδαϊσμό. Μέ αὐτό τόν τρόπο, ἡ Θεσσαλονίκη δέν ἄργησε νά μετατραπῇ σέ μιά μεγάλη ἑβραϊοῦπολη.

Μεταξύ τῶν περιφημότερων «μαρμπιτσέ Τορά» τοῦ πρώτου αἰῶνα τῆς ἐξόδου τῆς Ἰσπανίας, ἀναφέρομε τούς ραββίνους Ἐλιέζερ Ἀσιμεωνῆ, τῆς συναγωγῆς «Καταλάν», Μαήρ Ἀράμα τῆς συναγωγῆς «Ἀραγών», Ἰακώβ Μπέν Χαβίβ, τῆς συναγωγῆς «Γκερούς Σεφαράδ», Σαμουήλ Ταῖτασάκ τῆς συναγωγῆς «Σαλώμ», Ἀβραάμ Σεράλδο τῆς συναγωγῆς «Ἐβόρα». Ὑστερα ἀπ' αὐτούς διέπρεψαν σάν «μαρμπιτσέ Τορά», οἱ ραββῖνοι Μωσέ Ἀλμοσνίνο τῆς συναγωγῆς «Καταλάν», Σολομών Ἀκοέν τῆς συναγωγῆς «Καστίλια», Σαμουήλ Μεντίνα ντέλ Κάμπο τῆς συναγωγῆς «Πορτουγκάλ».

Ἐκείνη τήν ἐποχή δέν ὑπῆρχε ἓνας ἀρχιρραββῖνος πού νά συγκέντρωνε τίς θρησκευτικές ἐξουσίες στή Θεσ/νίκη. Ἡ κάθε συναγωγή εἶχε τόν ραββῖνο της καί τό ραββινικό δικαστήριο. Ἡ συναγωγή «Λισμπόν», εἶχε τό ραββινικό δικαστήριο της μέχρι τό 1659, ἡ συναγωγή «Ἰτάλια» μέχρι τό 1690. Ἡ θρησκευτική δραστηριότητα ἦταν τέτοια πού οἱ παλhoί θεωροῦ-

σαν τή Θεσσαλονίκη σάν μιά «μικρή Ἱερουσαλήμ».

Γιά τήν ἐκπροσώπηση τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης στίς ὀθωμανικές ἀρχές ὅλες οἱ συναγωγές ὁμοῦ δημιούργησαν, περί τό 1680, μιά Τριανδρία ραββίνων, ἡ ὁποία ἀντικαθίστατο ὅταν πέθαιναν καί τά τρία μέλη της. Ὁ θεσμός τῆς Τριανδρίας λειτούργησε ἐπί διακόσια χρόνια.

Τό κεντρικό πνευματικόν ἴδρυμα πού δημιούργησαν οἱ Ἰσπανοεβραῖοι μετά τήν ἀφιξή τους ἀπό τήν Ἰσπανία ἦταν ἡ μεγάλη σχολή «Ταλμούδ Τορά Ἀγκαδόλ» πού συντηρεῖτο μέ τήν ἐπιχορήγηση ὄλων ὁμοῦ τῶν συναγωγῶν (1663).

Μεταξύ τῶν λαμπρῶν ἱερατικῶν σχολῶν ἡ ραββινικῶν ἀκαδημιῶν πού λειτούργησαν, ἦταν ἐκείνη τοῦ ραββίνου Ἀβραάμ Σεράλβο, στή συναγωγή «Ἐβόρα», ὑπέρ τῆς ὁποίας ὁ φιλόανθρωπος τῆς ἐποχῆς Ἰωσήφ Πίντο κληροδότησε ποσόν δέκα χιλιάδων ἀσπρων, τό 1536. Ἐκείνη τοῦ ραββίνου Ἰωσήφ Πάση, στήν ὁποία φοίτησε ὁ Σαμουήλ Ἀμπραβανέλ, υἱός τοῦ Ντόν Ἰσχάκ Ἀμπραβανέλ, ὑπουργός τῶν οἰκονομικῶν τῆς Καστίλλης τήν ἐποχή τῆς ἐξόδου. Ἐκείνη τοῦ ραββίνου Ἰωσήφ Ταῖτασάκ, ἀπό τήν ὁποία βγήκαν σχεδόν ὅλοι οἱ ραββῖνοι πού ὑπηρέτησαν στήν Ἀνατολή τόν ἐπόμενο αἰῶνα.

Ἐκτός τούτου, κάθε συναγωγή διατήρησε τή δική της ἱερατική σχολή πού λεγόταν «γεσιβάτ μπέτ ἀκενέσεθ». Ἐκεῖ βρισκόταν πάντοτε ὁ ραββῖνος τῆς συναγωγῆς, κι ἐκεῖ στεγαζόταν κι ἡ βιβλιοθήκη αὐτῆς.

Στή γιορτή τοῦ Σιμχάτ Τορά τοῦ 1553 ὁ διάσημος ἱεροκήρυκας Μωσέ Ἀλμοσνίνο μίλησε στή συναγωγή «Καταλάν» γιά μιά δωρεά πού ἔγινε σ' αὐτήν μιᾶς βιβλιοθήκης καί δυό ρόλλων τῆς Πεντάτευχου.

Ὑπῆρχαν καί μεγάλες δημόσιες βιβλιοθήκες ὅπου συχνάζανε οἱ πολυάριθμοι φοιτητές τῶν ραββινικῶν ἀκαδημιῶν. Ὁ υἱός ἄλλου ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἰσπανίας, ὁ Ντόν Γεουδᾶ Σενεόρ Μπενβενίστε πού ἐγκαταστάθηκε στή Θεσσαλονίκη, εἶχε διασώσει ἀπό τίς ἐπιχειρήσεις τοῦ πατέρα του σεβαστά ποσά πού χρησιμοποίησε γιά τήν ἀγορά πλουσίων συλλογῶν βιβλίων, πού ἔθετε στή διάθεση τοῦ κοινοῦ.

Διάσημες ἦταν καί οἱ βιβλιοθήκες τοῦ «μιδράς ντόν Σαμουήλ Ἀμπραβανέλ» πού ἀριθμοῦσε καί ἀμέτρητα χειρόγραφα ἡ βιβλιοθήκη τοῦ ραββίνου Ὁβαδία Ἀλκωνσταντίνη καί ἄλλες.

Οἱ ραββινικές ἀρχές ἐνθάρρυναν πολύ τή μόρφωση. Μιά ραββινική ἀπόφαση ἔκανε χρέος στούς πλούσιους νά ἐκδίδουν μέ ἐξοδά τους τά χειρόγραφα τῶν ραββίνων. Ἐπίσης, δέν ἦταν σπάνιες οἱ περιπτώσεις πλουσίων ἐμπόρων πού παίρναν γιά γαμβρούς φοιτητές τῶν Ραββινικῶν Ἀκαδημιῶν γιά νά μποροῦν ἀνετα νά συνεχίζουν τίς σπουδές τους.

Μέ αὐτή τήν πνευματική δραστηριότητα, ἡ Θεσσαλονίκη ἔγινε τό κέντρο τῆς μόρφωσης στήν Ἀνατολή. Οἱ Μεγάλοι τοῦ Ἰσραήλ ἔστελναν τά παιδιά τους νά σπουδάζουν στίς ἱερατικές σχολές της γιά νά ὑπηρετήσουν κατόπιν, σά ραββῖνοι, σέ ἄλλες κοινότητες, ἀκόμα καί στήν Ἰταλία καί στήν Ὀλλανδία.

Μ.Σ.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΚΑΡΤΕΡ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΒΡΑΪΣΜΟ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΣΙ Σ' ΑΥΤΟΝ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ GOLDMANN

Θά επιθυμούσα νά ευχαριστήσω τόν φίλο Πρόεδρο Philip Klutznick γιά τήν υποδοχή καί τά θερμά του λόγια κάτι πού δέν ἔχω ἀκούσει ἐδῶ καί ἀρκετό χρόνο. Θεωρῶ μεγάλη μου τιμή τήν ἀπονομή τοῦ βραβείου, πού ἀποδέχομαι μέ βαθειά εὐγνωμοσύνη, τόσο πρὸς τόν Ὄργανισμό ἀπό τόν ὁποῖο προέρχεται ὅσο καί πρὸς τό ἄτομο, τό ὄνομα τοῦ ὁποίου φέρει.

Πάνω ἀπό τριάντα χρόνια ὁ Ναχούμ Γκόλντμαν ὑπῆρξε ἕνας μαγάλος ἐπιστήμονας καί πολιτικός ἡγέτης. Ἐνας ἀγωνιστής ὑπέρ τῶν δικαιωμάτων ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ σταδιοδρομία του εἶναι σταδιοδρομία ἑνὸς σταθεροῦ καί εἰλικρινοῦς ἀτόμου, ὁ ὁποῖος παραμένει ἕνας ἐξαίρετος καί ἐπιτήδειος πολιτικός. Ὡς ἡγέτης αὐτοῦ τοῦ Ὄργανισμοῦ διεδραμάτισε, ὅπως καί τόσοι ἄλλοι, σπουδαιότατο ρόλο στά παγκόσμια θέματα, ὅπως τόσοι ἄλλοι ἀρχηγοί Κρατῶν. Παραιτεῖται ἀπό τήν προεδρίαν τοῦ Παγκοσμίου Ἑβραϊκοῦ Συνεδρίου, ἀλλ' ἡ παρουσία του θά παραμείνει, διότι εἶναι ἕνας ἀπό τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, πού ἡ ἠθική καί ἡ ἡγετική φυσιογνωμία τους παραμένει καί καθοδηγεῖ ἐσαεὶ.

Τό Π.Ε.Σ. ἐργάσθηκε πάντοτε γιά τήν προαγωγή τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων καί τοῦ Πανοικουμενικοῦ δικαίου. Καί

τοῦτο ἐξ αἰτίας τῆς ἠθικῆς παραδόσεως, ἀπό τήν ὁποία πηγάζει. Διότι, ἡ Ἰουδαϊκὴ διδασκαλία συνέβαλλε στή διαμόρφωση τῶν ιδεῶν αὐτῶν τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων, πού τώρα, πιστεύω, ἀρχίζουν νά κατακλύζουν ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη.

Ἡ σύγχρονη ἀντίληψη γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα στηρίζεται στοὺς νόμους καί στοὺς προφήτες τῆς Ἰουδαίου - Χριστιανικῆς Παράδοσης.

Ἀπὸ τήν παιδική μου ἡλικία ἀνατράφηκα μέ τίς ἀρχές τῆς Βίβλου. Πιστεύω ὅτι ὁποῖος διαβάσει τά ἀρχαῖα λόγια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μέ εὐαισθησία καί προσοχή, θά ἀνεύρει ἐκεῖ τήν ιδέα τῆς Κυβέρνησης, ὡς κάτι πού στηρίζεται σέ μιὰ ἐθελοντικὴ συνθήκη παρά στήν βία. Τήν ιδέα τῆς ἰσοτιμίας ἐνώπιον τοῦ νόμου, πάνω ἀπὸ κάθε φαντασιοπληξία καί ψίθυρο. Τήν ιδέα τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ ἀνθρώπου, καθὼς ἐπίσης τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως, τήν ιδέα τῆς ὑπηρεσίας πρὸς τόν φτωχό καί τόν καταπιεζόμενο. Τήν ιδέα τῆς αὐτοδιοίκησης..., τῆς ἀρμονικῆς συμβιώσεως, παρ' ὅλες τίς ὑπάρχουσες διαφορές... Ἐνθουμούμενος δέ τοὺς Ἑβραϊκοὺς διωγμούς καί ἰδιαίτερα τό Ὀλοκαύτωμα, ἀναγνωρίζω τήν ἰδιαίτερη συμβολή σας στήν ὑπόθεση τῶν ἀνθρώπινων δι-

καιωμάτων.

Αὐτός ὁ Ὄργανισμός συνέβαλλε στή διατύπωση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων πού, μαζί μέ τήν εἰρήνη καί τήν κοινωνική καί οἰκονομική πρόοδο, ἀποτελοῦν τίς τρεῖς βασικὲς ἐρχές τοῦ Χάρτη τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

Οἱ βασικοὶ συγγραφεῖς τῆς παγκοσμίας συνθήκης τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων ὑπῆρξαν οἱ Α. Ροζένε, ἕνας Ἀμερικάνος Διαμαρτυρόμενος, Γ. Μάλλετ, ἕνας Λιβανέζος Κόπτης καί Ρενέ Κασσέν, ἕνας Γάλλος Ἑβραῖος. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἔργου αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως καί ἄλλων, καμμία Κυβέρνηση δέν μπορεῖ νά θεωρεῖ τήν κακομεταχείριση τῶν πολιτῶν της - ὡς ἕνα ἐσωτερικό ζήτημα. Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἐγινε ἀντιφασιστικὴ γιά τὴ διαμόρφωση τῶν ἀντιλήψεων γιά τά ἀνθρώπινα δικαιώματα καί τήν ἐκλογή τοῦ τρόπου δράσεώς μας. Πάντοτε δέ ἡ κρίση μας θά πρέπει νά κατευθύνεται ἀπὸ ἕνα καί μόνο μέτρο. Ἡ καταπίεση εἶναι ἀξιοκατάκριτη, εἴτε αὐτὴ ἀφορᾷ τὴ ζωὴ στή Νότιο - Ἀφρικὴ ἢ τοὺς Ἀμερικανούς Ἰνδιάνους, τοὺς Ἑβραίους τῆς Ρωσίας ἢ τοὺς πολιτικούς διαφωνοῦντες στήν Χιλή ἢ τὴν Τσεχοσλοβακία... Ἡ μέχρι τοῦδε στάση μας, πιστοποιεῖ τήν προσύλωση τῆς Κυβερνήσεώς

μας στά ανθρώπινα δικαιώματα, πού αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους πού έθεσε ή Κυβέρνησή μου για την έξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. Η έμφασή μας στά ανθρώπινα δικαιώματα έχει ανυψώσει τό επίπεδο συνειδήσεως σ' όλόκληρο τόν κόσμο καί άρχισε νά ξεπερνάται ή ύστερία, πού άρχικά, είχε ξεσηκώσει, ακόμα καί στά δυτικά Κράτη.

Είμαστε έτοιμοι νά οικοδομήσουμε ένα πιο συνεργατικό διεθνές σύστημα. Συμβουλευόμαστε στενά μέ τούς συμμάχους καί δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στις κρατικές σχέσεις μέ τούς λαούς της Νοτίου Αφρικής, Ασίας καί Αφρικής. Ψάχνουμε δέ συνεχώς για νέους τομείς συνεργασίας μέ την Σοβιετική Ένωση, κυρίως στον τομέα εκείνο όπου έμεϊς καί οι Σοβιετικοί συναγωνιζόμαστε περισσότερο στην κούρσα των ατομικών εξοπλισμών. Πρέπει νά σταματήσουμε αυτή την κούρσα. Τούς τελευταίους μήνες προσπαθήσαμε νά συνεργαστούμε στενά μέ τούς Σοβιετικούς για την εξάλειψη των ατομικών δοκιμών, καί μόλις πριν είκοσι τέσσερις ώρες ο Πρόεδρος Μπρέζνιεφ ανακοίνωσε τή συγκατάθεση των Σοβιετικών.

Ενώσω όμως επιζητούμε τή συνεργασία, αναγνωρίζουμε ότι κι ο συναγωνισμός αποτελεί ένα σκέλος της παγκόσμιας ζωής καί θά παραμείνουμε, πάντοτε, υποχρεωμένοι νά υπερασπισθούμε τή βιομηχανία του λαού μας. Ενδιαφερόμαστε γι' όλα τά προβλήματα πού απειλούν την ευημερία καί την ασφάλεια των ανθρώπων όπουδήποτε. Αυτά τά προβλήματα περιλαμβάνουν: έλεγχος των ατομικών όπλων, πωλήσεις όπλων, παραγωγή καί διάθεση τροφίμων, ενέργεια, μόλυνση της ατμοσφαι-

ρας. Αυτά τά θέματα άφορούν όλες τις χώρες του κόσμου. Καί αντιλαμβανόμαστε ότι όλοι επιζητούμε τις λύσεις των προβλημάτων αυτών, διότι αν δεν λυθούν θά επιφέρουν ανεπανόρθωτες ζημιές. Η πρόσφατη συμφωνία μας μέ τόν Παναμά αποτελεί ένα παράδειγμα. Άλλο πρόβλημα είναι ή ειρηνική μεταρρύθμιση της Νοτίου Αφρικής. Για κανέναν, όμως, δεν είναι πιο αναγκαία ή ειρηνική επίλυσή του, από όσο τό Μεσανατολικό.

Σάν σήμερα, 2 Νοεμβρίου 1977, ο Βρετανός ύπουργός των έξωτερικών, Λόρδος Μπάλφουρ, ανακοίνωσε στον Λόρδο Ρότσιλντ την συμπάρασταση της Κυβερνήσεώς του για την ίδρυση μιās Έθνικής Έστίας για τόν Έβραϊκό λαό στην Παλαιστίνη. Εκείνη την εποχή ή ιδέα φάνηκε σάν δραματισμός. Σήμερα, όμως, τό Ισραήλ αποτελεί μιā ζωντανή δύναμη, είναι ένα δημοκρατικό Έβραϊκό κράτος, ή έθνική ύπαρξη του οποίου είναι άποδεκτή καί ή ασφάλειά του ισχυρή από όποτεδήποτε άλλοτε. Γίναμε ο πιστότερος φίλος του κι ο στενότερος συνεργάτης καί θά παραμείνουμε πάντοτε στο πλευρό του Ισραήλ.

Κι όταν λέγω ότι θά παραμείνουμε πάντοτε στο πλευρό του Ισραήλ, δεν όμιλώ μόνο για τόν έαυτό μου, ως Πρόεδρος ή για την Κυβέρνησή μου, όχι μόνο για τούς Αμερικανο - Έβραίους, αλλά όμιλώ για όλους τούς Αμερικανούς. Αποτελεί μιā από τις μεγαλύτερες υποσχέσεις, όλου του Αμερικανικού λαού, για σήμερα καί για πάντα.

Όμως, στό Ισραήλ απομένει ακόμα ή διερεύνηση για την άποκτηση του στόχου εκείνου, της συμβιώσεως εν ειρήνη μέ

τούς γειτόνους του. Όρισμένοι θά πουν ότι ή ειρήνη δεν είναι δυνατή, εξ αίτίας της συσσωρευμένης δυσπιστίας καί των συναισθημάτων εκείνων πού χωρίζουν τούς Ισραηλινούς από τούς Άραβες. Όρισμένοι θά πουν ότι θά πρέπει, μέ ρεαλισμό νά υποταχθούμε στην προοπτική ενός ατέρμονα αγώνα καί μιās συνεχής διένεξης στη Μέση Ανατολή. Μέ μιā τέτοια άπαισιόδοξη όμως αντίληψη, τό Ισραήλ δεν θά δημιουργητό ποτέ. Καί μέ μιā τέτοια άπαισιόδοξη αντίληψη, ή ειρήνη ποτέ δεν θά επιτευχθεί. Εκείνο πού χρειάζεται σήμερα είναι ένας δραματισμός κι ένας ρεαλισμός. Διότι, μιā ισχυρή ήγεσία μπορεί νά μεταμορφώσει τή σημερινή έχθρότητα σε ένα ειρηνικό καί εποικοδομητικό μέλλον. Αυτό ήταν τό όραμα του Σιωνιστικού Κινήματος, στην πρώτη γενιά μετά από τή Διακήρυξη Μπάλφουρ καί μπορεί αυτό νά γίνει τό επίτευγμα της δεύτερης γενιάς του Ισραήλ. Διαφορετικά δεν θά είχε δημιουργηθεί ποτέ σε Κράτος.

Άγαπητέ νεο - εκλεγέντα Πρόεδρε, έχω αφιερώσει πολύ χρόνο στην προσπάθεια για την προαγωγή ενός ειρηνικού διακανονισμού μεταξύ του Ισραήλ καί των Άράβων γειτόνων του. Όλοι οι Αμερικανοί γνωρίζουν ότι ή ειρήνη στη Μέση Ανατολή ενδιαφέρει πάρα πολύ την χώρα μας. Δεν μπορούμε, πράγματι, νά παραμείνουμε άμέτοχοι παρατηρητές. Η φιλία μας καί τά συμφέροντά μας απαιτούν τή συνέχιση των προσπαθειών μας για την υπόθεση της ειρήνης, σ' αυτήν την πιο επικίνδυνη περιοχή του κόσμου.

Πριν μερικούς μήνες εξέτασα τά βασικά στοιχεία μιās συλλογικής ειρηνικής διευθετήσεως. Όχι για νά επιβάλλουμε τις ά-

πόψεις μας στά ενδιαφερόμενα μέρη, αλλά σάν μιά προσπάθεια εξευρέσεως περαιτέρω εξέλιξεων, μέσα στά πλαίσια ενός γενικού διακανονισμού, ό όποιος θά πρέπει νά επιτευχθεῖ μέσω λεπτομερῶν διαπραγματεύσεων.

Ἐξακολουθῶ νά πιστεύω ότι τά τρία βασικά θέματα εἶναι:

Πρῶτο: Ἡ ὑποχρέωση γιά τήν ἐγκαθίδρυση μιᾶς πραγματικῆς εἰρήνης, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἀπόλυτης ὁμαλοποίησης τῶν πολιτικῶν, οικονομικῶν καί πολιτιστικῶν σχέσεων.

Δεύτερο: Ἡ ἐγκαθίδρυση μιᾶς ἀποτελεσματικῆς εἰρηνικῆς ζώνης, πού θά συνοδεύεται μέ τήν ἀποχώρηση τοῦ Ἰσραήλ ἀπό τά κατεχόμενα ἐδάφη καί τήν συμφωνία ὀριστικῶν, ἀνεγνωρισμένων καί ἀσφαλῶν συνόρων, καί

Τρίτο: Ἡ ἐπίλυση τοῦ Παλαιστινιακοῦ ζητήματος.

Αὐτά τά θέματα ἀλληλοσχετίζονται μεταξύ τους κατά πολύπλοκο τρόπο. Καί γιά νά επιτευχθεῖ μιά μόνιμη καί πραγματική εἰρήνη, θά πρέπει νά ἐπιλυθοῦν ὅλα.

Πρόσφατα, οἱ διπλωματικές μας προσπάθειες ἔχουν ἐντοπισθεῖ στήν ἐγκαθίδρυση ενός σχεδίου - ἐργασίας γιά διαπραγματεύσεις, ὥστε οἱ ἴδιοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι νά ἀσχοληθοῦν μέ τήν ἐπίλυση τῶν τόσων καί λεπτῶν ζητημάτων, πού τούς χωρίζαν γιά τόσο πολύ. Ἐμεῖς μπορούμε νά προσφέρουμε τίς καλές μας ὑπηρεσίες ὡς μεσολαβητές. Μποροῦμε νά κάνουμε τίς προτάσεις, ἀλλά δέν μπορούμε νά κάνουμε τίς διαπραγματεύσεις. Γιά νά επιτευχθεῖ ἡ πραγματική εἰρήνη, ἐπιβάλλεται ἡ ἐπανασύγκληση τῆς Διασκέψεως τῆς Γενεύης. Ὅλες οἱ

πλευρές ἔχουν ἀποδεχθεῖ τήν ἰδέα τῶν συλλογικῶν διαπραγματεύσεων στήν Γενεύη. Ἦδη ἔχει ἐπιτευχθεῖ συμφωνία πάνω σέ ἀρκετά θέματα τακτικῆς. Τό Ἰσραήλ ἀποδέχθηκε τήν ἰδέα τῆς ἐνωποιημένης Ἀραβικῆς ἀντιπροσωπείας στή Γενεύη, πού θά περιλαμβάνει καί Παλαιστίνιους, καί συμφώνησε νά συζητήση τό μέλλον τῆς Δυτικῆς Ὀχθῆς καί τῆς Λωρίδας τῆς Γάζας μέ τήν Ἰορδανία, τήν Αἴγυπτο καί τούς Παλαιστίνιους. Ἐτσι προσφέρεται στήν Παλαιστινιακή φωνή νά ἀκουσθεῖ καί νά ληφθεῖ ὑπόψη, γιά τήν εἰρήνη τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Αὐτό εἶναι ἕνα θετικό καί πολύ ἐποικοδομητικό βῆμα.

Τό Ἰσραήλ ἔχει ἐπανειλημμένα διακηρύξει ότι θέλει νά διαπραγματευθεῖ χωρίς προκαταρτικούς ὁρους καί ἐτόνισε ότι ὅλα τά θέματα εἶναι διαπραγματεύσιμα. Αὐτή εἶναι μιά θέση πού οἱ ἄλλοι θά πρέπει νά ἀποδεχθοῦν, γιά νά ὑπάρξει εἰρήνη. Ἐτσι, τά Ἀραβικά Κράτη θά ἀποδεχθοῦν τήν ὑπαρξη τοῦ Ἰσραήλ ὡς Κράτος. Εἶναι, ὅλο καί περισσότερο, διατεθειμένοι νά ἐργασθοῦν γιά τήν σύναψη συμφωνιῶν εἰρήνης καί διορίζουν ὁμάδες ἐργασίας γιά νά διαπραγματευθοῦν διάφορα συνοριακά θέματα καί ἄλλες διαφορές. Δέν ἀρνοῦνται πλέον νά καθήσουν μέ τό Ἰσραήλ στό τραπέζι τῶν διαπραγματεύσεων, οὔτε ἀμφισβητοῦν τό δικαίωμα τοῦ Ἰσραήλ νά ζεῖ μέσα σέ ἀσφαλῆ καί ἀναγνωρισμένα σύνορα. Αὐτό θά πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη, ὡς μέτρο τοῦ πόσο πολύ προχωρήσαμε ἀπό τίς ἀμετακίνητες θέσεις τοῦ παρελθόντος.

Οἱ βασικές γραμμές στηρίζονται στίς ἀρχές τῆς Διασκέψεως τῆς Γενεύης τοῦ 1973 καί ἀποτελοῦν μιά καλή βάση γιά

τήν ἐπανασύγκληση τῆς Διασκέψεως.

Ἀκόμη καί πρίν ἕνα χρόνο, ἡ ἰδέα τῆς ἀπευθείας διαπραγματεύσεως μεταξύ Ἰσραηλινῶν καί Ἀράβων, γιά πραγματική εἰρήνη, γιά μιά εἰρήνη ἐπικυρωμένη καί ὑπογεγραμμένη, φαινόταν σάν αὐταπάτη. Σήμερα ὁμως, αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις εἶναι ἐφικτές καί πολύ κοντά, καί εἶμαι βέβαιος ότι ἡ πρόοδος ἐπετεύχθηκε ἀπό ὅλα τά ἐνδιαφερόμενα κράτη ὥστε αὐτή ἡ παλαιά ἀντίληψη νά γίνει μιά κακή ἀνάμνηση.

Ἀλλά γιά σοβαρές διαπραγματεύσεις χρειάζεται ἀκόμη βελτίωση τῆς ἐπικρατοῦσης ἀτμόσφαιρας. Οἱ φόβοι τοῦ Ἰσραήλ πρέπει νά μειωθοῦν περαιτέρω. Ὅσον ἀφορᾷ δέ τούς Ἀραβες, γιά τίς προθέσεις τῶν Ἰσραηλινῶν καί τούς φόβους τους, αὐτοί προέρχονται ἀπό τήν ἐγκαθίδρυση τῶν οἰκισμῶν στά κατεχόμενα ἐδάφη, κάτι πού ἐμεῖς θεωροῦμε ὡς παράβαση τῆς Συνθήκης τῆς Γενεύης. Ἀπό τήν πλευρά τῶν Ἀράβων πολλά ἀκόμα πρέπει νά γίνουν γιά νά ἐξαλείψουν τίς ὑπόνοιες πού ὑπάρχουν στό Ἰσραήλ γιά τίς Ἀραβικές προθέσεις. Δέν ἔχει περάσει καί πάρα πολύς χρόνος ἀπό τότε πού οἱ Ἀραβες ἐκφράζονται μέ ἀκραῖες θέσεις καί κατά τρόπο δυναμικό καί ἀμφισβητοῦσαν τήν ὑπαρξη τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ συνεχιζόμενη ἄρνηση τοῦ Παλαιστινιακοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου νά ἀποδεχθεῖ τήν 242 Ἀπόφαση τοῦ Ο.Η.Ε., τό δικαίωμα ὑπάρξεως τοῦ Ἰσραήλ καί οἱ τρομοκρατικές καί βίαιες πράξεις αὐτῆς τῆς ὁμάδας, πρόσφεραν στό Ἰσραήλ τίς ἀπτές ἀποδείξεις ότι, ὅλοι οἱ φόβοι του ἦσαν πράγματι δικαιολογημένοι.

Διαφορές ὅπωςδήποτε ὑπάρ-

χουν, όχι μόνο μεταξύ Ἀράβων καί Ἰσραηλινῶν, ἀλλά καί μεταξύ τῶν ἰδίων τῶν Ἀράβων. Καί προσπαθοῦμε νά γεφυρώσουμε αὐτές τίς διαφορές - ἓνα πολύ δύσκολο ἔργο - ὥστε νά γίνει δυνατή ἡ ἐπανασύγκληση τῆς Γενεύης. Σ' αὐτό τό ἔργο ἔχουμε ἓναν καλό συμπρόεδρο, τή Σοβιετική Ἐνωση, πού θά χρησιμοποιήσῃ ἐποικοδομητικά τήν ἐπιρροή της. Θά συνεχίσουμε νά ἐνθαρρύνουμε τήν ἐπίλυση τοῦ Παλαιστινιακοῦ προβλήματος. Τό σεβασμό τοῦ γενικοῦ δικαίου γιά τούς Παλαιστίνιους. Τά ἐνδιαφερόμενα Κράτη θά πρέπει νά διαπραγματευθοῦν μαζί τους τήν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος. Ἐμεῖς, ἀπό μέρους μας, δέν προτείνουμε ἓνα ἀνεξάρτητο Παλαιστινιακό Κράτος στή Δυτική Ὀχθῇ.

Οἱ διαπραγματεύσεις θά διαρκέσουν, χωρίς ἀμφιβολία, πάρα πολύ καί θά εἶναι πολύ δύσκολες. Ἀλλά θά ἐπιμένουμε. Εἴμαστε διατεθειμένοι νά χρησιμοποιήσουμε τήν ἐπιρροή τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καί νά συνδράμουμε τίς διαπραγματεύσεις μέχρι τέλους. Δέν θά ἐπιβάλλουμε τήν θέληση μας σέ κανέναν, ἀλλά θά ἐνθαρρύνουμε συνεχῶς καί θά προσπαθήσουμε νά βοηθήσουμε τήν προσπάθεια συνδιαλλαγῆς.

Οἱ σχέσεις μας μέ τό Ἰσραήλ θά παραμείνουν ἰσχυρές. Ἀπό τόν πόλεμο τοῦ 1973 διαθέσαμε δέκα δισεκατομμύρια δολλάρια γιά οἰκονομική ἐνίσχυση... Ἡ βοήθειά μας θά συνεχισθεῖ.

Ὅσο δύσκολη κι ἂν εἶναι ἡ ἐπίτευξη εἰρήνης στή Μέση Ἀνατολή, μέσω διαπραγματεύσεων, ἡ ἐναλλακτική ὁδός ἐπιλύσεως τῆς διαφορᾶς μέ τόν πόλεμο εἶναι ἀπείρως χειρότερη. Διότι, μέ ἓναν νέο πόλεμο θά ὑπάρξει ἀδιέξοδος, ἀκόμη κι ἀπό οἰκονομικῆς πλευρᾶς. Ἀντιθέ-

τως, ἡ εἰρήνη προσφέρει μεγάλες ἐλπίδες γιά τούς λαούς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι τόσα πολλά ἔχουν προσφέρει στόν πολιτισμό. Μιά εἰρήνη, πού περικλείει ἓνα ἀσφαλές Ἑβραϊκό Κράτος τοῦ Ἰσραήλ, ἓνα μόνιμο στοιχεῖο τῆς ζωῆς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Θά φέρει κοντά τούς Ἀραβες καί τούς Ἰσραηλινούς γιά νά δημιουργήσουν μιᾶ εὐήμερουσα καί ἀσφαλῆ περιοχή. Καί ἡ προσδοκία τῆς συνυπάρξεως καί τῆς συνεργασίας θά συντρίψει τά πάθη ἐκεῖνα, πού μόλις πρὶν ἀπό λίγο ἐπιζητούσαν μόνο τή βία καί τόν ἀγῶνα, γιά τήν ἴδια τήν ἐπιβίωσή τους. Ἡ εἰρήνη θά ἀπαλύνει τά ἀσήκωτα βάρη τοῦ πολέμου καί οἱ ἐπενδύσεις πού θά γίνουν, θά προσφέρουν στούς λαούς ἐκεῖνο τό μέτρο τῆς καλῆς ζωῆς.

Ἡ προοπτική τῆς εἰρήνης γιά τή Μέση Ἀνατολή σήμερα, δέν ἀποτελεῖ τήν οὐτοπία πού ἦταν τό 1970. Ἐάν ἐργασθοῦμε μέ ἀσφάλεια, μέ ἀφοσίωση, θά γίνει πραγματικότητα γιά τό Ἰσραήλ. Δέν θά πρέπει ὅμως νά τοποθετοῦμε προσκῶματα στήν πορεία γιά τήν ἐπίτευξη μιᾶς μόνιμης συμφωνίας εἰρήνης γιά τή Μέση Ἀνατολή.

Καλοπροαίρετοι ἡγέτες στό Ἰσραήλ καί στά Ἀραβικά Κράτη, Ἀφρικανοί, Εὐρωπαῖοι, Νοτιο - Ἀμερικανοί, Βόρειο - Ἀμερικανοί, ὅλοι, θά πρέπει νά καταβάλλουμε συνεχεῖς προσπάθειες. Τότε, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι τελείως διαφορετικό γιά τή Μέση Ἀνατολή. Σήμερα, δέν εἶναι ἡ ὥρα γιά πάθη ἢ φιλονικίες. Χρειάζεται μιᾶ ἰσχυρή καί ὑπεύθυνη ἡγεσία καί ἡ θέληση νά διερευνήσουμε προσεκτικά, ἴσως γιά πρώτη φορά, τίς προθέσεις τῶν ἄλλων. Εἶναι ὁ καιρός νά χρησιμοποιήσουμε τήν κοινή μας δύναμη καί τή μοναδική φιλία καί συνεργασία

μεταξύ τοῦ Ἰσραήλ καί τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καί τήν ἐπιρροή τῆς δικῆς σας καί τῶν ἄλλων. Ὅποιοιδήποτε, πού ἐνδιαφέρεται γιά ἓνα ἀσφαλές, ἐλεύθερο καί ἰσχυρό Ἰσραήλ, ἐν εἰρήνῃ μέ τούς γειτόνους του καί σέ θέση νά συνεισφέρει τήν ἀπεριόριστη ἀνθρώπινη δυναμικότητά του γιά τήν υλοποίηση τῆς ἀρχῆς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί σέ θέματα πού ἀφοροῦν μιᾶ πλέον εἰρηνική διαβίωση σέ ὁλόκληρο τόν κόσμο.

Ἡ Π. Διαθήκη μᾶς προσφέρει τό ὄραμα ἐκεῖνο πού δείχνει τήν εἰκόνα τῆς εἰρήνης. Θά τελειώσω μέ τούς στίχους ἀπό τόν Μιχαῖα, 412-5:

«Καί ἔθνη πολλά θέλουσι ὑπάγει καί εἰπεῖ, ἔλθετε καί ἄς ἀναβῶμεν εἰς τό ὄρος τοῦ Κυρίου καί εἰς τόν οἶκον τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰακώβ. Καί θέλει διδάξει ἡμᾶς τάς ὁδούς αὐτοῦ καί θέλομεν περιπατήσῃ ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ· διότι ἐκ Σιών θέλει ἐξέλθει νόμος καί λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ. Καί θέλουσι σφυρηλατήσῃ τάς μαχαίρας αὐτῶν διά ἡνία καί τάς λόγχας αὐτῶν διά δρέπανα· δέν θέλει σηκώσει μάχαιραν ἔθνος ἐναντίον ἔθνους οὐδέ θέλουσι μάθει πλέον τόν πόλεμον... Διότι πάντες οἱ λαοί θέλουσι περιπατεῖ ἕκαστος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ· ἡμεῖς δέ θέλομεν περιπατεῖ ἐν τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα».

Ὅτι κι ἂν ποῦμε, ὅσο δύσκολη κι ἂν εἶναι ἡ ὁδός, εἴμαστε ἀποφασισμένοι νά περπατήσουμε μαζί σέ ὅλο τό μῆκος αὐτῆς τῆς προτεινομένης ὁδοῦ...